

UTJECAJ KLASIČNE GLAZBE NA DJEČJE LIKOVNO STVARALAŠTVO

Matković, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:070981>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

UTJECAJ KLASIČNE GLAZBE
NA DJEČJE LIKOVNO STVARALAŠTVO

PETRA MATKOVIĆ

Split, 2023.

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Izvanredni diplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Predmet: Vođenje dječjeg zbora s osnovama dirigiranja

**UTJECAJ KLASIČNE GLAZBE
NA DJEČJE LIKOVNO STVARALAŠTVO**

Studentica: Petra Matković

Mentor: dr. sc. Marijo Krnić, predavač

Komentor: doc. dr. sc. Dubravka Kušević

Split, rujan 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	4
2. ULOGA UMJETNIČKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI.....	6
2.1. Uloga odgojitelja i prostorno-materijalnoga konteksta ustanove ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u poticanju razvoja dječjega umjetničkoga stvaralaštva	7
3. KORELACIJA IGRE I UMJETNOSTI	10
4. ULOGA GLAZBENOGA ODGOJA I OBRAZOVANJA DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI S NAGLASKOM NA KLASIČNU GLAZBU	13
4.1. Korelacija osobina glazbe i glazbenih preferencija djece rane i predškolske dobi	15
5. ULOGA LIKOVNE PISMENOSTI U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU	19
6. VRSTE LIKOVNIH MOTIVA U LIKOVNOM IZRAŽAVANJU DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI.....	24
6.1. Vizualni motivi	24
6.2. Nevizualni motivi.....	24
6.3. Likovno-kompozicijski elementi kao motivi i poticaji	25
7. ISTRAŽIVANJE.....	26
7.1. Cilj, istraživački zadatci i hipoteze istraživanja.....	26
7.2. Opis uzorka	27
7.3. Postupak i opis istraživanja	28
7.4. Metode prikupljanja i obrade podataka	30
7.5. Rezultati i rasprava	31
7.6. Zaključak istraživanja	48
8. ZAKLJUČAK	49
9. LITERATURA.....	50
Popis grafikona i slika.....	53
Prilozi	57

SAŽETAK

Umjetnost djetetu omogućava istraživanje i shvaćanje svijeta stoga je važno uvesti umjetnički odgoj već od najranije dobi u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Glazbena i likovna umjetnost razvijaju kod djece niz sposobnosti koje su nužne za razvoj cjelovite osobnosti u budućnosti.

U ovom radu istražuje se dječji doživljaj klasične glazbe i utjecaj klasične glazbe na dječje likovno stvaralaštvo. Istraživanje je provedeno u dječjem vrtiću u Splitsko-dalmatinskoj županiji u lipnju 2023. godine na uzorku od 40 djece u dobi od 3 do 7 godina u tri odgojne skupine. Tri klasične skladbe: *Finale uvertire William Tell*, *Akvarij* iz suite *Karneval životinja* i *Promenada* iz suite *Slike s izložbe* ponuđene su djeci kao poticaj za likovno stvaralaštvo koje je realizirano u različitim slikarskim tehnikama.

Rezultati istraživanja ukazuju na to kako je doživljaj klasične glazbe utjecao na bogatiji izbor crta, boja i ploha i bogatiju prisutnost ritma i kontrasta u dječjim likovnim radovima. Dječji likovni radovi naslikani uz poticaj klasične glazbe većinom su apstraktni. Djeca najviše vole realizirati doživljaj klasične glazbe slikarskom tehnikom tempera, a značajnije razlike u motivaciji između dječaka i djevojčica nisu uočene. Djeci se sviđa klasična glazba kao poticaj za istraživačke aktivnosti što ih je potaknulo na promišljanje o emocijama i doživljajima te na verbalizaciju doživljaja i likovno stvaralaštvo.

Ključne riječi: umjetnički odgoj, klasična glazba, likovno stvaralaštvo.

ABSTRACT

Art enables a child to explore and understand the world, therefore it is important to introduce art education into early and preschool education institutions. Music and visual arts develop in children's numerous abilities that are necessary for the development of a complete personality in the future.

This paper examines children's experience of classical music and the influence of classical music on children's art. The research was conducted in a kindergarten in the Split-Dalmatia County in June 2023 on a sample of 40 children aged 3 to 7 in three educational groups. Three classic compositions: *William Tell Overture Finale*, *Aquarium* from *the Carnival of the Animals* and *Promenade* from the suite *Pictures at the exhibition* were offered to children as an incentive for artistic creativity, which was realized in different painting techniques.

The results of the research show that the experience of classical music influenced a richer selection of lines, colours and surfaces and a richer presence of rhythm and contrast in children's artwork. Children's art works inspired by classical music are mostly abstract. Children mostly like to realize the experience of classical music using the tempera painting technique, and no significant differences in motivation between boys and girls were observed. Children like classical music as a stimulus for research activities, which encouraged them to reflect on emotions and experiences, and to verbalize experiences and create art.

Key words: art education, classical music, artistic creativity.

1. UVOD

Razlog odabira teme diplomskoga rada je zanimanje za spajanjem glazbene umjetnosti i dječjeg likovnog stvaralaštva u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece. Također, jedan od poticaja za odabir teme je znatiželja o postojanju pozitivnog utjecaja klasične glazbe na pojavu bogatijeg i kreativnijeg dječjeg likovnog izražavanja.

Dijete i umjetnost istinski su povezani i činjenica je da bavljenje umjetnošću nosi mnoštvo dobrobiti koje pozitivno djeluju na cjelovit dječji razvoj. Umjetnost pruža djetetu mogućnost istraživanja vlastite kreativnosti i izražavanja na jedinstven način što potiče razvoj mašte i originalnosti. Kroz umjetničke discipline kao što su crtanje, slikanje, modeliranje djeca se izražavaju i prenose svoje ideje na vizualan način.

Također, aktivnosti poput držanja kista, olovke ili oblikovanja gline, sviranja instrumenta pomažu u razvoju finih motoričkih vještina kod djece. Ove vještine važne su za razvoj vještine pisanja i drugih važnih životno-praktičnih aktivnosti.

Djeca baveći se umjetnošću također razvijaju samopouzdanje i samopoštovanje stječući i razvijajući vještine sviranja, pjevanja i manipulacije različitih likovnih materijala. Umjetnost je djeci sigurna luka za izražavanje bez straha od kritike. Kada dijete vidi svoj rad izložen ili dobije pohvalu za svoje stvaralaštvo, to je dodatan poticaj za razvoj pozitivne slike o sebi.

Dijete kroz umjetnost razvija koncentraciju budući da bavljenje umjetnošću zahtjeva predanost, pažnju i usredotočenost na detalje kako bi se na kraju željeno izrazilo. Ove vještine korisne su u svim životnim područjima.

Također, umjetnost pruža djeci prostor da istraže i izraze svoje emocije na kreativan način i time razvijaju emocionalnu inteligenciju. Kroz raznovrsno umjetničko izražavanje i stvaranje dijete može razumjeti i izraziti svoje osjećaje poput tuge, sreće, ljutnje ili straha. Time razvija važnu vještinu prepoznavanja i suočavanja s emocijama i postaje emocionalno pismeno.

Umjetničke aktivnosti upućuju djecu na sudjelovanje u životu i promatranje svijeta oko sebe čime razvijaju vještinu zapažanja. Dijete tako razvija osjećaj za detalje koje prenosi na svoje umjetničko izražavanje, a najvažnije, primjenjuje te vještine u svakodnevnom životu.

Likovna i glazbena umjetnost razlikuju se po svojim izražajnim sredstvima, ali povezuju ih ton, ritam i kompozicija. Spajanjem ovih dvaju oblika umjetnosti u neposrednom radu s

djecom dolazi do aktiviranja stvaralačke mašte koja utječe na razvoj slušnog doživljaja i njegovoga izravnoga prenošenja u likovnom izražavanju.

„Odgoj upotpunjen, a ne samo urešen govorom umjetnosti posjeduje preobrazbu motrenja, ima zadaću osvijetliti dječji pogled i viđenje života, gdje umjetnost postaje povlašteno mjesto susretanja u kontekstu socijalnog učenja što treba imati u vidu pri oblikovanju poučavanja djece,, (Kuščević, 2007, 22., prema Ivon et al., 2007).

2. ULOGA UMJETNIČKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Umjetnost je osnovna potreba zajednička svim ljudima, ona je spoj velikoga broja različitih doživljaja koji su u podsvijesti svakoga pojedinca (Škrbina, 2013). Umjetnost je posebna ljudska djelatnost, a u sebi uključuje stvaralaštvo i razvoj sposobnosti izražavanja, te je važan odgojni čimbenik u razvoju djeteta. Najčešće umjetnost se opisuje kao stvaralaštvo koje obuhvaća određenu stvaralačku i estetsku dimenziju, u koje su uključeni subjektivni doživljaji svijeta kroz ljudsko oblikovanje (Vidulin-Orbanić, 2008).

Umjetnost je sama po sebi složena i iznimna aktivnost ljudskoga uma, no još je složenija ako je razmatramo u odgojno-obrazovnom određenju, u odnosu prema djeci, jer umjetnost uz dijete postaje dinamičan prostor učenja, u kojem predstavlja nezamjenjivo iskustvo drugih koje svojim univerzalnim jezikom utječe na formiranje bogatstva osobnosti. „Time umjetnost postaje povlašteno mjesto susretanja unutar kojega se, s jedne strane uspješno ostvaruje komunikacija među ljudima, a s druge strane uspostavlja veza za učenje putem posredovanja iskustva, (Kušević, 2007, 21).

Umjetnost je veoma snažno sredstvo pri odgoju djece u najranijoj dobi jer se njome potiče kvalitetniji odgoj i obrazovanje te se kroz takav pristup olakšava razvoj dječje kreativnosti. Umjetnička područja pridonose posebnom ozračju u predškolskoj ustanovi, jer se kroz njih razvija kreativno mišljenje kod djece (Miočić, 2012). Kreativno mišljenje podrazumijeva fleksibilnost mišljenja, inventivnost, sklonost k istraživanju, sposobnost da se postavljeni problem riješi na nov originalan način, a osnova takvoga mišljenja jest istraživački pristup (Miočić, 2012).

Umjetnost omogućuje djetetu da istražuje svijet oko sebe tako da se izražava na njemu prihvatljiv i blizak način. Sazrijevanjem dječjeg mozga razvija se i sposobnost opažanja. Neprestanim dodirivanjem, gledanjem, spoznavanjem različitih okusa te slušanjem i kretanjem, djeca si osiguravaju većinu iskustava koja im trebaju da bi im se mozak normalno razvijao.

Odgojne koncepcije kao što su Montessori, Agazzi, Waldorf i Reggio pridaju veliku pozornost umjetničkom odgoju te prilagođavaju proces učenja djetetu tako da dijete i odgojitelj uče jedno od drugoga te otkrivaju i uče iz okoline vlastitim iskustvom. Navedene odgojne koncepcije potiču razvoj djeteta i omogućuju kroz kreativnost razvoj osobina kojima

bi dijete postalo svjesno svojih mogućnosti. Nadalje, kod ovih odgojnih koncepcija dijete ima mogućnost kroz vlastita iskustva i kroz sva svoja osjetila doživljavati svijet oko sebe. Pri tome se polazi od djetetova doživljaja s naglaskom na umjetnički odgoj (Zrilić, 2014). Ono što je zajedničko svim alternativnim odgojno-obrazovnim koncepcijama je to što je dijete u središtu i poštuje ga se kao individualno, kompetentno i kreativno biće koje poštuje i živi umjetnost.

Poticanjem umjetničkih sposobnosti kod djece razvija se fleksibilnost mišljenja, inovativnost, sklonost prema istraživanju, sposobnost pronalaska originalnoga rješenja za postavljeni problem, sklonost samostalnoga isprobavanja više mogućnosti i uzdizanje djetetova života do humanih vrijednosti čime se obogaćuje djetetov život.

2.1. Uloga odgojitelja i prostorno-materijalnoga konteksta ustanove ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u poticanju razvoja dječjega umjetničkoga stvaralaštva

Dijete u predškolskoj dobi proživljava najintenzivniji rast i razvoj i njegov mozak je tada najplastičniji (Vasta i sur. 1997). Navike, vještine i ponašanja koja dijete najčešće koristi u daljnjim fazama života se uče u toj dobi i zato je iznimno važno da roditelji i odgojitelji na vrijeme osvijeste svoja djelovanja i ponašanja jer događaji i iskustva iz ranoga razdoblja kasnije snažno utječu na razvoj djeteta (Vasta i sur., 1997).

Suvremeni kurikulum dijete shvaća kao individualno i cjelovito biće, bogato specifičnim potencijalima koje je otvoreno za učenje od rođenja (Petrovič-Sočo, 2007). Prihvatanje stajališta humanističke pedagogije u ranom i predškolskom odgoju dovelo je do sve većega uvažavanja dječje kulture i postavljanja u središte djetetova prava da se razvija u svojoj autentičnosti. Brinući se o djetetovim interesima i željama u okruženju punom povjerenja u kojem uživa, osjeća pripadnost i sigurnost, stvaramo preduvjete za razvoj poticajne okoline u kojem se dijete može slobodno igrati, odnosno izražavati. U igri dijete aktivno angažira sve svoje potencijale i tako participira u svijetu oko sebe i uči, pritom se razvijajući harmonično – psihički i tjelesno.

Upravo je odgojitelj osoba koja ima ključnu ulogu u osiguravanju konteksta koji postavlja djetetove potrebe u središte te ga tako oblikuje pogodnim za cjelovit razvoj djeteta. Stoga, kako bi kod djeteta potakao intrinzičnu motivaciju, koja kod svakoga pojedinca može predstavljati nešto drugo, odgojitelj mora biti senzibiliziran za individualne potrebe djeteta,

kreativan, dosjetljiv i poznavatelj razvojnih obilježja djeteta rane i predškolske dobi. Aktivan, kreativan i integrativan pristup odgojitelja, njegova autentičnost i unutarnja motivacija pri odabiru poticaja, koja je na posljetku prepoznata od djeteta, značajno pridonose razvoju kreativnosti i razvoju djeteta u njegovoj cjelovitosti.

Djeca trebaju udoban prostor s harmoničnim bojama i prirodnim svjetlom, prilagođen njihovom uzrastu, mogućnost slobodnog kretanja i bogatstvo materijala. Nužna je i psihološka sigurnost, pozitivno i ohrabrujuće ozračje uzajamnoga poštovanja i prihvaćanja pogrešaka, riskiranja, inovacija i jedinstvenosti, s određenom količinom nereda, buke i slobode. Važno je spoznati da kreativnost postoji u različitim oblicima i da se ne ogleda samo u umjetnosti jer tek tada otvaramo mogućnost za stvaranje poticajne okoline.

Ne postoji jedan način poticanja kreativnosti i slobode izražavanja, već je potreban individualan pristup svakom djetetu prema osobnim specifičnostima ili barem različitim tipovima djece. Stoga je važno stvarati situacije povoljne za aktivnost lijeve i desne strane mozga, poticanje kritičkog mišljenja, psihomotoričkog i kognitivnog aspekta dječje ličnosti što podrazumijeva spremnost odgojitelja na sudjelovanje u spontanim aktivnostima i igri.

Prentice (1993) ističe da karakter komunikacije odgojitelja s djetetom, vizualno, taktilno i prostorno bogatstvo sobe ohrabruju i podržavaju određena kreativna ponašanja, a destimuliraju druga. Odgovarajuća organizacija radnoga prostora za određene aktivnosti te interpersonalne interakcije koje to omogućuju i način na koji su materijali i pribor dostupni, usmjeravaju dječji angažman i pružaju uvid u ono što djeca rade. Stoga promišljanje načina planiranja prostora za dječju igru i izražavanje treba biti dio procesa planiranja, jer neadekvatna priprema smanjuje odgojiteljevo samopouzdanje i potiče podučavanje.

Torrance (1986, prema Ivon, 2009) preporučuje sljedeća ponašanja pedagoga-odgojitelja kako ne bi ugušili kreativnost djece:

- poštovati pitanja djece i dovesti ih do toga da sama pronađu odgovor;
- poštovati neobične, originalne ideje i nastojati da dijete otkrije njihovu vrijednost;
- pokazati djetetu da njegove ideje imaju vrijednost; preuzeti one koje je moguće prihvatiti u odgojnoj skupini u vrtiću;
- dati slobodan rad djeci bez prijetnji ocjenjivanja ili sudova, vrijednosti ili kritike;
- nikada ne iznositi sud o djetetovu ponašanju a da se ne objasne uzroci i posljedice.

Odgojno-obrazovno okruženje i stil odgojnoga rada odgojitelja potiče ili koči primjenu mašte i igre koja je u uskoj korelaciji s umjetničkim iskazom. Bašić ističe kako je pri vrednovanju dječjega kreativnoga izraza nužan cjelovit pristup. Naime, „proces dječjeg kreativnog izražavanja – cjelovito rođenog izraza, skloni smo promatrati kroz specifične kategorije, a unutar tih kategorija, kroz specifične elemente, te tek rekonstruirajući ga putem 'sinteze elemenata', pokušavamo ga promatrati u cjelini – nedovoljno svjesni da sinteza nije kvalitativno isto što i cjelovitost u svom nastajanju“ (Bašić, 1985). Iz rečenoga jasno je na koje sve poteškoće nailazimo vrednujući dječji kreativni (umjetnički) iskaz, koji je kod djeteta uvijek autentičan, spontan, što dijete većinom čini nesvjesno iz potrebe da se igra, pa je tako, isto kao igra, to cjelovit neponovljiv čin, koji dijete ne zna ponoviti odrasloj osobi.

Postavljanje vrlo strogih pravila, postavljanje natjecateljskih situacija, vrednovanje uratka može rezultirati da djeca odustanu od kreativnosti kako bi bila društveno prihvaćena što umanjuje intrinzičnu motivaciju i rezultira usmjerenošću na ekstrinzične motive više nego na sam stvaralački proces.

O potrebi cjelovitoga pristupa djetetovom kreativnom stvaranju i izražavanju govori i Kolumbić (1985) ističući: „Dijete je stvaranje, i u taj svijet treba ulaziti s pažnjom i prijateljski, a ne kao sudac koji pojedinačno ocjenjuje njegove uratke, postupke, želje“ (prema Ivon, 2009, 14).

Zaključujemo, dakle, kako je tvorba poticajnoga pedagoškoga okruženja, povoljnih uvjeta za igru u kojima će djeca s radošću otkrivati svijet oko sebe i u sebi, ključna za uočavanje iskre kreativnoga procesa. No, nužno je naglasiti kako su stavovi odraslih o dječjim kreativnim naporima zamagljeni njihovim vlastitim estetskim sklonostima ili skućenim pogledima na kreativnost. Stupanj senzibilnosti odgojitelja, predstavlja način kako djecu motivira prenosi djeci informaciju o vrijednostima i očekivanjima. Većina odgojitelja verbalno izjavljuju da potiču kreativno ponašanje, ali u praksi često nedostaju uvjeti, posebice glede motivacije, koji omogućuju takvo ponašanje. Verbalno poticanje na preuzimanje rizika, fleksibilno korištenje dječjih ideja, opremljenost prostora „otvorenim“ i dostupnim materijalima i davanje djetetu vremena da zadovolji svoj interes za onim čime se bavi, a sve to praćeno podrškom odraslih, omogućit će kreativnu, a time i umjetničku igru.

3. KORELACIJA IGRE I UMJETNOSTI

Umjetnost i igra imaju mnoštvo poveznica i međusobno se isprepliću u mnogo karakteristika i aspekata. Kako bi se omogućio cjeloviti razvoj djeteta, važno je da se rani i predškolski odgoj i obrazovanje temelji na igri. Dijete živi igrajući se i igrajući živi, aktivira psihički i tjelesni razvoj jer igra svoje ciljeve i smisao ima u sebi. „Igra je njegova potreba opstojanja, rasta, potvrđivanja, komuniciranja, otkrivanja svijeta, zbivanja u sebi i oko sebe“ (Nola, 1980, 83). Dakle, igra je samoj sebi svrha, ne nastaje iz praktičnosti ili koristi, već iz radosti igranja i sama po sebi znači postojanje djeteta što ukazuje na njene stvaralačke potencijale i sve drugo što je izvana želi odrediti, ograničiti (voditi), ometa njezinu slobodu. To se isto događa sa svakim procesom stvaranja u umjetnosti; „svako uplitanje sa strane može ugasiti iskre, plamsaje koji bi urodili kreativnim činom, djelom“ (Nola, 1980, 82).

Igra, dakle, može biti polazište za integraciju umjetničkoga odgoja u svakodnevni život, što je ostvarivo u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Igra kao takva može pomoći da uočimo i lakše uspostavimo vezu između djetetova svijeta i svijeta umjetnosti. Upravo autentičnost igre, iz koje proizlazi da igra posjeduje vlastite izvore motivacije, da je proces igre važniji od ishoda akcije, da sredstva dominiraju nad ciljevima, da su iz nje odsutni pragmatični ciljevi (Matejić, 1978., prema Duran, 2001), neupitno ukazuje na to da igra uistinu ima stvaralački potencijal. Dakle, u kreativnoj igri djece, jednako kao i u umjetnosti, dolazi do novih tvorba, preokreta, „novih kombinacija, pravila upotrebe, dopunjavanja, doradivanja i provjeravanja“ (Miljak, 1996, 37).

U igri se događa obrada imaginarnih odnosa, udaljavanje od realnosti, razrada scenarija i oblika, pojava problema i pronalazak rješenja što je sve vrlo blisko umjetničkom stvaralaštvu. Umjetnik i dijete svojim bićem duboko uronjeni u stvaralaštvo postižu visoku razinu koncentracije koja naposljetku prelazi u kreativan čin.

Ipak, dijete nije umjetnik u punom smislu te riječi, već igrajući se stvara spojnice i zajedničke dodirne točke s umjetnošću. Prema Aristotelu prisutnost umjetnosti u odgoju doprinosi razvoju cjelovite ličnosti. Odnosno, umjetnički odgoj nužno usmjerava pojedinca na istinsko razlučivanje estetskoga, onoga dobrog i razlikovanja dobrog od lošega u svijetu koji ga okružuje (Mendeš, Ivon i Pivac, 2012).

Interesi i igra čine važan kontekst za učenje jer omogućuju uvježbavanje socijalnih i kognitivnih vještina, povećanje trajanja djetetove pažnje i motivacije. Emocionalni razvoj

moguće je poticati samo ako razumijemo djetetove razvojne potrebe i međuovisnost svih razvojnih domena. Na emocionalni razvoj djeteta utječe nevizualno poticanje uz pomoć kojega se otvara duh, razvija mašta i dugoročno stvara usmjerenost prema prepoznavanju osobnih emocija.

Tijekom umjetničkog stvaranja umjetnik se igra bojom, svjetlom, riječima, stvarima i zaintrigiran je kretanjem samim po sebi. Kretanje je bitak same igre, pa tako i umjetničke igre. Kod djeteta se to najčešće manifestira fiziološki kao znojenje ruku, ubrzano kucanje srca, plaženje jezika i drugo, što upravo upućuje na djetetovu potpunu uživljenost i predanost tijekom igre.

Levy govori o suspenziji realnosti kao o gubljenju stvarnoga „ja“ i privremeno prihvaćanje zamišljenoga „ja“. Bitna obilježja dječje igre su „pretvaranje“, „zamišljanje“, „raditi kao da“ te su znak da igra i mašta u igri supostoje. U igri dolazi i do „suspenzije realnosti“ koja se očituje u razini kreativnosti, odnosu prema realnosti, stupnju složenosti, širini i dinamičnosti zamišljanja. Navedena obilježja dovode nas do zaključka kako su osobitosti dječje igre sukladne obilježjima umjetničkoga stvaranja. Dakle, stvaralački aspekt dječje igre, posebno simboličke, ako se kontinuirano podržava, može dovesti do umjetničkoga izričaja (Levy 1978., prema Ivon, 2009).

Igra je medij kojim se stvaralački prerađuje realno i objektivno. Polazeći od realnoga svijeta i vlastita iskustva, dijete preobražavajući i modificirajući ne rekonstruira, već sastavlja nove „mape“ i preobražava stare te tako stječe nova znanja i razvija nove vještine. U simboličkoj igri dijete na specifičan i individualan način rješava probleme i pronalazi način za bolje shvaćanje konteksta koji ga okružuje. U tom procesu dijete primjenjuje i varira raznovrsne tipove ponašanja, stavlja se u nove i neobične kontekste u kojima se koristi poznatim obrascima i tako ih vrednuje, mijenja i njima ovladava, tako Brainerd (1982) igru naziva eksperimentalnim medijem (prema Klarin, 2017).

Koristeći objekte na nove načine, što je posebno karakteristično za simboličku igru, dolazi do veće pokretljivosti u mislima, otvaranja novih mogućnosti korištenja objekata zamjene. U igri dijete različite elemente pretvara u simboličke transformacije iskustva. Stoga je opravdano pretpostaviti da specifični igrački postupci dovode do novih mentalnih struktura i funkcija te da upravo ta nova mentalna svojstva možemo nazvati maštom (Marjanović, 1987., prema Ivon, 2009).

„Dječja igra ima u svome biću jednu bitnu značajku umjetnosti: ona nije kopija života, kao što to nije ni umjetnost. I umjetnost je jedna vrsta igre u odnosu na realan život“ (Nola, 1982, 84). U odnosu na umjetnika, kojemu treba hrabrost da bi svaku stvar vidio kao da je „vidi prvi put“, dijete ima tu prednost što svaku stvar izražava „kao novu“ i što to čini bez napora, što mu za to nije potrebna posebna hrabrost, ali mu je potrebno nešto drugo – dobro raspoloženje (Supek, 1987, prema Ivon, 2009, 54).

4. ULOGA GLAZBENOGA ODGOJA I OBRAZOVANJA DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI S NAGLASKOM NA KLASIČNU GLAZBU

Glazba je područje ljudskoga izraza koje od najranije dobi fascinira dijete, a među svim njezinim značajkama ritam, metrika i tempo najbrže i najlakše ostvaruju komunikaciju s djetetom. Rane godine života ključne su za uspostavljanje temelja glazbenoga razvoja jer dijete od prvih trenutaka života iskazuje svoje potrebe, a za njegov duhovni, emocionalni, intelektualni i tjelesni razvoj nužno je očuvati, poticati i razvijati prirodan, blizak odnos s glazbom.

Glazba je, iako za djecu apstraktna umjetnost, već od rođenja izvor radosnih doživljaja i pozitivnih emocija. Glazbena umjetnost je komponenta estetskoga odgoja, ona stvara ugođaj, emocije i raspoloženje, a jačina stvaranja takvoga ugođaja ovisi o razvijenosti glazbenoga sluha i ukusa djeteta. U današnje vrijeme svaki čovjek ima pristup glazbi i susreće se s njom od samoga rođenja, no glazba može imati i važnu ulogu u ljudskom razvoju čak i prije samoga rođenja potičući osjećaj ugone i opuštenosti kod fetusa (Vidulin-Orbanić, 2009). Pojedine teorije o razvoju glazbenih sposobnosti ističu veću ulogu genetskoga materijala, a druge u prvi plan stavljaju utjecaj okoline. Ipak, zaključujemo kako su glazbene sposobnosti rezultat zajedničkoga djelovanja naslijeđenoga i naučenoga, odnosno urođenih dispozicija, sazrijevanja, neformalnih iskustava i formalnoga učenja glazbe (Dobrota, 2012).

Dječja glazbena iskustva od rođenja do pete godine imaju posebno snažan utjecaj na razvoj glazbenih sposobnosti, stoga u tom razdoblju djecu moramo izložiti bogatim glazbenim podražajima. Kao jedno od područja umjetnosti, glazba je umjetničko djelo nastalo posljedicom ljudskoga stvaranja i njegova intelektualnoga sazrijevanja (Vidulin-Orbanić, 2009). Nadalje, dijete je sposobno slušno prepoznati i razlikovati izražajne elemente u glazbi. Primjerice, dijete slušanjem glazbe može promijeniti svoje raspoloženje i ponašanje, što je pravi dokaz koliko je jak utjecaj glazbe na pojedinca i njegovo psihološko stanje (Škrbina, 2013). Dijete ne može uvijek izraziti svoje osjećaje ili misli riječima, no moguće ih je istražiti putem glazbenoga izražavanja.

Slušanje glazbe se može promatrati u tri faze, a to su uživanje u samom tonu, asocijativno slušanje i intelektualno slušanje. Na primjer, glazba kod djece pobuđuje potrebu za izražavanjem glazbenoga doživljaja kroz vokalizaciju, pjevanje, pokret na ritam ili mjeru, sviranje na udaraljkama, likovno izražavanje i slično. Zaključujemo kako su glazbeni odgoj i

obrazovanje djece rane i predškolske dobi važni su za cjelokupni razvoj djeteta, a klasična glazba ima posebnu ulogu u ovom kontekstu.

Klasična glazba ima višestruke pozitivne učinke na cjelovit razvoj djeteta. Klasična glazba je prekrasna vodilja preko koje dijete upoznaje svijet umjetnosti i kulture, a da pritom razvija važne životne vještine. Ako se dijete izloži raznim aktivnostima vezanima uz glazbu tada ono počinje upoznavati i razumijevati jezik glazbe i ujedno usvajati temelje opće kulture (Vidulin-Orbanić, 2009). Kako je već navedeno, dobrobiti izlaganja klasičnoj glazbi u ranoj i predškolskoj dobi su višestruke. Slušanje klasične glazbe povećava koncentraciju i fokusiranost na zadatak, posebno ako se koristi kao pozadinska glazba tijekom igre ili drugih aktivnosti. Klasična glazba može potaknuti kreativnost tj. glazbom djeca istražuju različite strukture i melodije što je poticaj za maštovitost. Glazba razvija i kreativno mišljenje koje podrazumijeva fleksibilnost mišljenja, sklonost prema istraživanju, sklonost pronalaženju originalnih načina za rješavanje nekoga problema. Također, klasična glazba utječe na razvoj emocionalne svijesti budući da se u različitim skladbama izražava različit spektar emocija.

Najvažnija uloga glazbe vezana je za dakle, za emocionalni razvoj. Ona se oduvijek koristi za smirivanje, utjehu, zabavu i uveseljavanje djece jer su oni spontani stvaratelji glazbe. Promatrajući dječje reakcije na glazbu može se zaključiti da djeca spontano pjevaju, plešu, crtaju i igraju se uz glazbu, ne razmišljajući da li to rade pravilno ili ne (Vidulin-Orbanić, 2009). Sudjelovanje u grupnim glazbenim aktivnostima, kao što su orkestri i zborovi, može pomoći djeci u razvoju interpersonalnih vještina. Kroz glazbu djeca se socijaliziraju, jer ona otvara raznolike mogućnosti ugodne interakcije između vršnjaka te između odraslih i djece (Gospodnetić, 2015).

Ovladavanje vještinom sviranja instrumenta i sudjelovanje u glazbenim aktivnostima zahtijeva razvoj discipline, strpljenja i upornosti. Zanimljivo je i da su istraživanja pokazala da postoji povezanost između glazbenoga obrazovanja i razvoja logičko-matematičke inteligencije budući da glazbene aktivnosti zahtijevaju razumijevanje ritma i mjerenje vremena što su ključni matematički koncepti. Dakle, glazbeni elementi: ritam, dinamika, tempo i melodija, potiču fizičke, socio-emocionalne i mentalne odgovore (Majsec Vrbanić, 2008).

4.1. Korelacija osobina glazbe i glazbenih preferencija djece rane i predškolske dobi

Razumijevanje glazbenih preferencija djece rane i predškolske dobi od ključne je važnosti za odgojitelje, roditelje i druge osobe koje su u neposrednom radu i kontaktu s djecom kako bi bolje razumjeli emocionalni i kognitivni razvoj djece, budući da je glazba univerzalni jezik koji prevladava kulturne i geografske barijere. Glazba je dio života svih ljudi od ranoga djetinjstva do starije životne dobi, a slušanje glazbe jedan je od najčešćih oblika bavljenja glazbom i ispunjava različite fizičke, kognitivne, emocionalne i društvene funkcije.

Glazbene preferencije kratkoročne su procjene sviđanja, dok glazbeni ukus predstavlja relativno ustaljeno, dugoročno ponašanje i vrednovanje, odnosno trajanje dispozicije koje predstavljaju ukupnost preferencija pojedinca (Mirković- Radoš, 1996., prema Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Mnoga se istraživanja bave proučavanjem individualnih razlika u glazbenim preferencijama, a pokazuju kako postoje slični obrasci odnosa između dimenzija glazbenih preferencija i različitih psiholoških konstrukata.

Glazbene preferencije nalaze se pod utjecajem velikoga broja različitih čimbenika kao što su glazbeno-izražajne sastavnice, poznatost glazbe i ponovljeno slušanje, afektivna iskustva slušatelja tijekom slušanja glazbe te različiti društveni utjecaji, urođenost glazbenih sposobnosti i preferencija.

Postoji nekoliko vrsta čimbenika koji utječu na glazbene preferencije, a mogu se klasificirati u nekoliko skupina. Prema autoricama Dobrota, Reić Ercegovac (2016) to su:

Prva skupina čimbenika je *kognitivna* i odnosi se na instrumentalnu upotrebu glazbe, dakle, pojedinac sluša onu glazbu koja je povezana s njegovom osobnošću, potrebama, problemima i vjerovanjima, izražavanjem identiteta i kao sredstvo kontakta s drugim ljudima.

Druga skupina čimbenika su *emocionalni čimbenici* budući da je evociranje emocija jedan od najvažnijih razloga zašto slušamo glazbu, dakle glazbu slušamo kako bi ostali u dobrom raspoloženju, izrazili emocije i kako bi se opustili

Treća skupina čimbenika je *fiziološka pobuđenost*, koja se uglavnom percipira kao uгода. Pored subjektivnih iskustava, zamjetna je promjena otkucaja srca ili krvnoga tlaka tijekom slušanja glazbe. Zaključujemo kako vrstu glazbe biramo prema kriteriju optimalne razine pobuđenosti i stimulacije.

U četvrtu skupinu čimbenika koji formiraju glazbene preferencije spadaju *kulturni i društveni čimbenici*. Kao što glazba može izraziti osobni identitet pojedinca, ona može izraziti i identitet i osobnost drugih ljudi (Rentfrow i Gosling, 2003, 2006, prema Dobrota, Reić Ercegovac 2016) te identitet i vrijednosti kulture ili države (Frith, 1996; Merriam, 1964, prema Dobrota, Reić Ercegovac 2016).

U petoj skupini čimbenika nalaze se *ponavljanje i poznatost glazbe*. Velik broj istraživanja potvrđuje pozitivnu linearnu povezanost između frekvencija slušanja glazbe i glazbenih preferencija.

Šestu skupini čimbenika čine *karakteristike glazbe*, poput tempa, ritma, visine, harmonije ili dinamike, i one su ključne u percepciji i procjenjivanju glazbenih djela (Finns, 1989; North i Hargreaves, 2008, prema Dobrota, Reić Ercegovac 2016).

Sedmu skupinu čimbenika sačinjavaju *osobine slušatelja*, poput dobi, spola, glazbenoga iskustva i osobnosti koji snažno utječu na glazbene preferencije.

Glazbene preferencije ovise i o osobinama glazbe pa tako ljudi preferiraju glazbu umjerene glasnoće, umjerenoga tempa, optimalne razine složenosti te srednje razine poznatosti (Kellaris, 1992; Jakobovits, 1996; Berlyne, 1971; 1974, North i Hargreaves, 1996., prema Dobrota, Reić Ercegovac 2016).

Nadalje, glazbene preferencije su povezane s vrstom medija koji prezentira glazbu i kvalitetom izvođenja. Glazba prenosi i određena referencijalna značenja pa su tako tonalitet, ritam, harmonija i melodija povezani s određenim idejama i emocionalnim sadržajem koji onda utječu i na glazbene preferencije (Finns, 1989; Jungaberle, Verres i DuBois, 2001, prema Dobrota, Reić Ercegovac 2016).

Najveći broj istraživača bavio se proučavanjem tempa kao glazbeno-izražajne sastavnice koja utječe na glazbene preferencije. Brojna istraživanja pokazala su kako slušatelji generalno preferiraju glazbu bržega tempa i s obzirom na takve rezultate istraživanja, sugerira se korištenje glazbe bržega tempa prilikom uvođenja nepoznate glazbe u odgojno-obrazovni rad. Također, tonalitet kao glazbeno-izražajna sastavnica značajno je povezana s glazbenim preferencijama. Tako se ističe da je pojam durskoga i molskoga tonaliteta tijesno povezan s emocijama na način da je durski tonalitet povezan s emocijom sreće, a molski tonalitet s emocijom tuge, što je najčvršća veza koja postoji između glazbene strukture i jezika ljudskih emocija. Što se dinamike i njezina utjecaja na glazbene preferencije tiče, istraživanja koja su

provodili Burnsed i Sochinski (1995) pokazuju kako je rado slušana glazba ona s ekspresivnim varijacijama u dinamičnim.

Istraživanja koja je provodio LeBlanc (1981) odnose se na proučavanje izvodačkoga medija ukazuju na nepostojanje generalnih preferencija vokalne ili instrumentalne glazbe, budući da takve preferencije ovise o glazbenom stilu.

Velik broj istraživanja potvrđuje povezanost između glazbenih preferencija i poznatosti glazbe (Carper, 2001; Getz, 1966; Peery i Peery, 1986., prema Dobrota i Reić Ercegovac, 2016). Shehan (1979) ističe da ponovljeno izlaganje glazbi povećava njezinu poznatost, što rezultira boljim razumijevanjem glazbe i povećanim glazbenim preferencijama. Pojedina istraživanja ukazuju na to kako je poznatost glazbe najvažniji čimbenik koji pridonosi glazbenim preferencijama. Moskovitz (1992) ističe povezanost ponavljanja i dječjih glazbenih preferencija nepoznatih glazbenih stilova (prema Dobrota i Reić Ercegovac 2016).

Brojna istraživanja proučavala su odnos između glazbenih preferencija i glazbenih stilova kojima pripadaju glazbeni podražaji. Wiggins (2001) ističe kako bi djeci morali osigurati mogućnost slušanja i upoznavanja glazbe različitih stilova te glazbe koja potječe iz različitih povijesnih konteksta s ciljem razvijanja njihovih glazbenih preferencija i proširivanja glazbenoga ukusa. Rezultati istraživanja uglavnom ukazuju na to kako se preferencije klasične glazbe povećavaju s porastom dobi što ukazuje na povećanu sofisticiranost glazbenoga ukusa (prema Dobrota i Reić Ercegovac 2016).

Najčešće istraživane osobine slušatelja koje imaju utjecaja na glazbene preferencije su socioekonomski status, dob, spol, osobine ličnosti i glazbena poduka. U odnosu na dob, istraživanja ukazuju na to da su mlađa djeca otvorenija prema različitoj glazbi.

Postoje brojna istraživanja glazbenoga ponašanja male djece, a novija istraživanja govore o počecima glazbenoga ponašanja i prije rođenja djeteta. Čini se da fetus reagira na vanjske podražaje, ali i da uči na temelju prethodnoga iskustva (Hepper, 1991, prema Dobrota i Reić Ercegovac 2016). Slijedom toga, moguće je zaključiti kako bi istraživači mogli koristiti takve spoznaje prilikom razmatranja čimbenika koji utječu na formiranje i razvoj glazbenih preferencija.

Što se tiče spola i njegova utjecaja na glazbene preferencije, istraživanja ukazuju na to kako osobe ženskoga spola slušaju glazbu iz zadovoljavanja emocionalnih potreba, dok pripadnici muškoga spola koriste glazbu kao sredstvo samopredstavljanja i komunikacije s okolinom.

Glazbene preferencije djece rane i predškolske dobi razvijaju se kroz interakciju s različitim vrstama glazbe. Istraživanja sugeriraju kako djeca preferiraju glazbu koja je jednostavna, ponavljajuća i ima jasan ritam i melodiju jer je takva glazba lako prepoznatljiva i lako se pamti. Dinamika i tempo igraju važnu ulogu u privlačenju pažnje djece. Djeca rane i predškolske dobi također pokazuju sklonost prema glazbi koja je povezana s njihovim svakodnevnim glazbenim iskustvima, dakle glazbi koja uključuje interakciju, pokrete i ples. Korelacija između osobina glazbe i glazbenih preferencija djece rane i predškolske dobi ukazuje na važnost razumijevanja kako se te preferencije razvijaju. Kroz razumijevanje tih preferencija odgojitelji i drugi stručnjaci koji rade s djecom mogu bolje iskoristiti glazbu kao alat za poticanje cjelovitoga razvoja djece. Razumijevanje tih preferencija također može pomoći u oblikovanju odgojno-obrazovnoga procesa omogućujući odgojiteljima kreiranje iskustava i aktivnosti koja su privlačna i korisna djeci.

5. ULOGA LIKOVNE PISMENOSTI U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

Likovna pismenost se odnosi na sposobnost razumijevanja i korištenja likovno-vizualnih informacija. Ta sposobnost nije ograničena samo na razumijevanje i stvaranje likovnih djela, već uključuje sposobnost čitanja, tumačenja, razumijevanja likovnih informacija u širem društvenom i kulturnom kontekstu.

Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje u ranoj i predškolskoj dobi temelji se na vizualnom i likovnom jeziku kojega djeca usvajaju kroz vlastito likovno doživljavanje i izražavanje te s interakcijom s djelima likovne umjetnosti u bogatom vizualno-likovnom okruženju. Razvitak likovne pismenosti i mišljenja teče, kao i razvitak verbalnoga pojmovnoga sistema, od spontanoga, neposrednoga doživljavanja okoline prema većoj složenosti, apstrakciji i formiranju likovnih pojmova sve veće složenosti.

Dijete se likovno izražava kako bi zadovoljilo unutarnju potrebu za izražavanjem i motoričkom aktivnošću. Također, dijete se likovno izražava kako bi prikazalo ono što ga zanima i uzbuđuje, oduševljeno je materijalom s kojim radi i samim procesom rada te neposrednom percepcijom i pokretima. Osnovna potreba djeteta tijekom razvoja njegove likovnosti jest da neprestano mijenja sadržaj rada što proizlazi iz želje za aktivnim spoznavanjem i izražavanjem doživljenoga (Grgurić i Jakubin, 1996).

5.1. Razvoj likovne pismenosti u djece rane i predškolske dobi

Razvoj likovne pismenosti kod djece obuhvaća različite razvojne faze sazrijevanja i učenja djeteta.

Prva faza razvoja likovne pismenosti naziva se *faza izražavanja primarnim simbolima* koja obuhvaća nekoliko razdoblja. Dakle, postoji velika razlika u likovnom izrazu djece ovisno o njihovoj dobi. Prvo razdoblje primarnih simbola je nesređen ili slučajni likovni izraz koji počinje u prvoj godini života i traje do druge ili treće godine života, a sastavljen je od crta nastalih jednostavnim pokretima. Dijete obično olovku drži čvrsto i grčevito među prstima, a zglob se ne miče. Pokret podlaktice odvija se naprijed-nazad i određuje pravac i duljinu crta i obično se nekoliko puta ponavlja. Olovka se rijetko diže od papira osim kada dođe do kraja pokreta. Kada zglob postane pokretljiviji izvode se manji lukovi, ali još nema pokreta prstiju,

što ovisi o čvrstini držanja olovke. „Jedna od osobina dječjih šara jest nepostojanje težišta, tako se šare mogu promatrati s bilo koje strane podloge“ (Herceg, Rončević i Karlavaris 2010, 53). Karakteristike ove faze proizlaze iz motoričkoga razvoja, odnosno preduvjeta za pisanje i risanje. Groenzinger (prema Beisl, 1978) razlikuje nekoliko tipičnih karakteristika rane faze risanja: udarno, titrajno i kružno risanje, no on ne tumači dječje crteže kao izraz djetetove motorike, već smatra da je dječji crtež izraz djetetove nutrine i osjećaja. No, sa znanstvenoga stajališta ispravno je promatrati fazu izražavanja primarnim simbolima kao rezultat razvoja senzomotoričkih sposobnosti i potrebe za kretanjem i akcijom.

Početak treće godine djeca počinju davati imena onomu što likovno izraze, tada počinje faza imenovanja primarnih simbola. U toj fazi dijete naizgled započinje crtati bez jasne zamisli, ali linije postupno razvijaju značenje i dijete tada dobije ideju za novo djelo. Pridavanje imena crtežu važan je korak u razvoju mišljenja što je vidljivo u tome da djeca počinju shvaćati odnos između crta na papiru i objekta, događaja ili iskustva. Taj događaj je, dakle, prekretnica kada dijete nema samo fizičku kontrolu nad linijama, već shvaća te linije kao primarne simbole koji zamjenjuju oblike ili imaju sličnost s oblicima što ih dijete poznaje. Karakteristično za trogodišnjaka jest pridržavanje papira slobodnom rukom i crtanje dvostruko brže od dvogodišnjaka, a držanje olovke sličnije je onomu u odrasle osobe.

Sljedeća faza u izražavanju primarnim simbolima je kontrolirano risanje koju karakterizira okret ruke oko ramenoga zgloba, a finiji pokreti vrše se iz lakta i prstiju. Nastaju prve kružnice što ukazuje na organizaciju razvitka motorike. Vrlo se brzo u toj fazi javlja prvi prikaz čovjeka što je univerzalno za svu djecu svijeta. Dijete u toj fazi prikazuje ljudski lik u obliku jednostavnoga sklopa krugova, ovala i ravnih linija, a tako jednostavno djelo zadovoljava ono što je njegovu mišljenju potrebno.

Dijete na tri načina prikazuje ljudski oblik: preko okrugla oblika, stezanjem ovala i dodavanjem raznih okruglih oblika za glavu, tijelo itd. U početnim fazama izražavanja primarnim simbolima objekti se raspoređuju po papiru u naizgled slučajnom poretku. Ta se pojava naziva konglomeratom, a javlja se jer je ponekad na crtežu nejasno predstavlja li određeni oblik čovjeka, linije ili lukovi možda slučajno nalikuju čovjeku. Također, dijete u početnoj fazi ne razlikuje boju od olovke, indiferentno je na boju kao pigment. Početci izražavanja bojom očituju se postupno od obojene boje prema obojenoj plohi. Dijete istražuje pigment boje prstima, ponekad i kušanjem i najprije otiskuje i razmazuje boju prstima po papiru. Dijete u toj fazi rado koristi intenzivne boje i kontraste boja, samo stvara paletu boja i

igra se s bojama po papiru. Zaključujemo kako je napredak djeteta u fazi izražavanja primarnim simbolima vrlo velik jer se na kraju faze spajaju razum i oko i misao počinje obuzdavati motoriku.

Tada dolazi do prodiranja vanjskoga svijeta u dječji crtež i do pojave *faze izražavanja složenim simbolima* koja je druga faza razvoja dječjega crteža. Za ovu fazu karakteristično je da nove spoznaje pod kontrolom misaonih operacija vode ruku u ostvarivanju zamišljene ideje i onoga što dijete spoznaje, što ga zanima i emotivno uzbuđuje. Važno je da dijete proživi fazu primarnih simbola kako bi postupno aktiviralo misaone operacije koje ga usmjeravaju na nove aktivnosti i time nove spoznaje. Risanje u ovoj fazi bilježi tok djetetovih misli, odnosno crtež slijedi misaoni tok. Likovno ostvarenje – simboli tada postaju sredstvom komunikacije sa samim sobom, djeca ponekad sa sobom razgovaraju dok slikaju, odnosno kao da razgovaraju s objektima koje slikaju. Uz ljudski lik se pojavljuju i stvari bliske djetetu. To su najčešće kućni ljubimci, kuća, cvijeće ili drveće. Složeni simboli koji se pojavljuju u ovoj fazi djetetove likovnosti mogu prikazivati kinestetičke ili taktilne osjete i često se odnose na značajke ili akciju objekta. Neki simboli tako mogu predstavljati žurbu, skakanje, plesanje, zvukove, vjetar, oluju. Dakle, uz vizualnu prezentaciju dodaju se i linije koje označuju nevizualna obilježja. Dijete katkad papir zarotira kako bi prazan prostor bio pristupačniji za crtanje. Perspektiva i proporcija nisu u ovoj fazi kriterij djetetova crteža tj. javlja se izduživanje pojedinih dijelova tijela, najčešće ruku i nogu. U ovoj fazi počinje se primjećivati linija koja označava nebo i linija koja označava tlo i figure više ne lebde u zraku već zauzimaju uspravni položaj. Najveća promjena postupno se primjećuje na izrazu ljudskoga lika: pojavljuje se tijelo iz kojega izlaze ruke, a završavaju prstima. Noge su uglavnom naznačene dvostrukom crtom, javljaju se stopala, cipele, nožni prsti, a pojavljuje se kosa i naznaka odjeće. Nakon početne faze igre kistom i bojama u fazi primarnih simbola dijete se počinje na složeniji način izražavati bojom, te njome na crtežu naglašava ono što je spoznalo kao važno i njome označavaju obris lika i tako je slika za njih završena. Dijete u ovoj fazi ne upotrebljava lokalnu boju predmeta već se koristi slobodnim izborom boja.

U fazi složenih simbola postupno se očituje razvoj dječje vizualne memorije i crtež poprima oblik sve sličniji onomu u zbilji. Događa se da dijete razvije fiksacije koje karakteriziramo kao šablone (Muhle, 1955., prema Grgurić i Jakubin 1996). Najčešće su šablone kuća, sunce, cvijet, a u likovnom su smislu negativne jer koče djetetov stvaralački čin dopuštajući ponavljanje oblika. Budući da je djetetova percepcija u ovoj fazi ograničena egocentričnom

perspektivom, dok crta, dijete ne reproducira već stvara svoj doživljaj svijeta i njegova aktivnost usmjerena je na akciju, a ne na cilj i kriterij uspješnosti.

Treće razdoblje u razvoju dječjega crteža je *faza intelektualnoga realizma* koje označava višu fazu likovnoga razvitka. Pojavljuju se početci apstraktnoga mišljenja, verbalni izraz je bogatiji, a prati ga i bogatija sposobnost likovnoga izražavanja. No, još uvijek dijete u svoj izraz upliće maštu koja ostavlja trag na dječje postupke, ponašanja i emocije. Dijete u ovom razdoblju još uvijek spontano i prirodno prihvaća svijet i na taj se način likovno izražava.

U ovoj fazi u prikazu ljudskoga lika pojavljuje se profil, polagano i pokret te sve veća vizualna objektivnost i prikaz svakodnevnih sadržaja koje okružuju dijete. „U ovoj fazi uporaba umjetničkoga materijala je dosljednija“ (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010, 55). Djeci je u ovoj fazi percepcija često usredotočena na detalje i javlja se pojam pravoga kuta čime dijete prikazuje najveće moguće razlike između pojedinih objekata, također javlja se i razlika između prikaza vertikalno-horizontalno. U ovoj fazi dolazi do izražaja složenost kompozicije i dijete gradi cjelinu na hijerarhiji detalja pa se tako u ovoj fazi javlja transparentnost prikaza, prikaz akcije u fazama kretanja (vremenska dimenzija), emocijska proporcija, rasklapanje oblika, prevaljivanje oblika, vertikalna i obrnuta perspektiva i poliperspektiva. U području slikanja u početku ove faze djeca često ne mare za obojene plohe i još im je uvijek važna obrisna linija. Za djecu obris označava boju opisanoga objekta. Odabir boje ovisi o raspoloženju djeteta pa one odaju njihove boli i radosti (Grgurić i Jakubin, 1996).

Za pojedinu djecu likovno izražavanje predstavlja emocijsko pražnjenje, katarzu jer služi za neposredno izražavanje nutarnjega zbivanja i mogućnost da emocije izraze socijalno prihvatljivo – kroz likovnost, olakšava im se emocionalno sazrijevanje. Iskustvo što ga je dijete steklo, prilagodljivost i likovno-tehnička zrelost, pojava apstraktnoga mišljenja pridonose nastanku zanimljivih likovnih ostvarenja u ovoj fazi.

Četvrta faza razvoja dječjega crteža naziva se *fazom vizualnoga realizma* koju karakterizira realističnije izražavanje objekata. Javlja se bogatstvo detalja, skladnije proporcije i prostorni odnosi. „U ovoj fazi može se uočiti princip glavnog pravca kojim se ljudska figura prikazuje u vertikali, a životinja u horizontali“ (Herceg, Rončević i Karlavaris 2010, 54). Slika se gradi kao cjelina, postupno se usvaja geometrija, zračna i koloristička perspektiva. Postupno se gubi spontani plošni izraz, a zamjenjuje ga svjesno istraživanje svjetla i sjene i javlja se privid volumena. Karakteristike te faze uništavaju ljepotu i ekspresivnost „pravoga“, spontanoga dječjega izraza (Grgurić i Jakubin, 1996).

Zaključujemo kako su razvojne faze rezultat dječjega sazrijevanja, međutim, ne prolaze sva djeca iste faze istodobno što je pokazatelj da je važan nasljedni faktor i okolina koji mogu pridonijeti odstupanju od norme. „Na dječjim likovnim uracima mogu se utvrditi razvojne situacije djeteta na pojedinim područjima kao što su motorika, razvoj spoznaje, govora, emocionalni i socijalni razvoj, razvoj igre, likovnih i glazbenih sposobnosti itd.“ (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010, 56).

6. VRSTE LIKOVNIH MOTIVA U LIKOVNOM IZRAŽAVANJU DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Kako bi odgojitelj djecu rane i predškolske dobi potaknuo na likovno stvaranje i izražavanje, dužnost mu je ponuditi različite poticaje i motive pomoću kojih će djecu zainteresirati za određenu aktivnost i područje koje želi obraditi, kako bi dijete motiv nacrtalo, naslikalo ili oblikovalo u okviru zadane teme. Motivom se konkretizira određena tema (Herceg i suradnici, 2010). Motiv je uvijek povod za razvijanje dječjih likovnih sposobnosti, ovladavanje likovnom tehnikom i materijalima, bogaćenje likovnoga izraza i povezan je s likovnim problemom i ciljem.

Također je važno ukazati na to kako nije važan rezultat niti završna slika, rad djeteta. Ono što je važno jest sam proces kroz koji dijete razvija svoju likovnu radoznalost, osjetljivost za estetiku, maštu te se kreativno izražava (Roca, 1978). Ono što je važno istaknuti je da su motiv i likovna tehnika međusobno neodvojivi, što nas navodi na zaključak kako odabir tehnike utječe na odabir motiva i obrnuto. Grgurić i Jakubin (1996) likovne motive dijele u tri skupine: vizualne motive, nevizualne motive i likovno-kompozicijske elemente kao motive i poticaje.

6.1. Vizualni motivi

Vizualni motivi su sve ono što nas okružuje i što je vidljivo našem oku. Grgurić i Jakubin (1996) dijele motive iz djetetove okoline na prirodne i načinjene oblike, prostor, pojave u prirodi, ljude i životinje.

6.2. Nevizualni motivi

Budući da dječji likovni radovi nisu samo proizvod perceptivnih i kognitivnih čimbenika, već se u njima izdvajaju prije svega pozitivni i negativni osjećaji (Burkitt, Barrett, Davis, 2009), nevizualni poticaji mogu stvoriti put prema unutarnjim dječjim svjetovima i tako pokrenuti kreativnost i stvaralaštvo, a što je najznačajnije omogućiti djeci da uspješnije izraze svoju nutrinu i svoje emocije. Nevizualni motivi ne moraju biti izravno vidljivi, ali duboko utječu na percepciju i interpretaciju doživljaja.

Grgurić i Jakubin (1996) u nevizualne motive svrstavaju: emocije, osjete, glazbu i druge auditivne poticaje te ostale nevizualne poticaje. Dakle, nevizualni poticaji su sve ono što oku nije vidljivo, a najčešća reakcija na nevizualni poticaj je simbolička ilustracija. Nevizualni poticaji otvaraju vrata unutarnjeg svijeta i potiču kreativnost te djetetu pružaju priliku da izrazi sebe i svoje emocije (Bilić V., Balić Šimrak, A., Kiseljak, V., 2012).

- Emocije: sreća, radost, osmijeh, ljubav, voljeno, nevoljeno, uzbudljivo, tuga, žalost, plač, ravnodušnost, bol, vjera, smireno, mir, nemir i sl.;
- Osjeti: toplo/ hladno, kiselo/ slano, tvrdo/ mekano, slatko/ kiselo, mirisno/ smrdljivo, glatko/ hrapavo, oštro/ tupo;
- Ostali nevizualni poticaji su: čudesno sunce, čudesni cvijet, tajna, san, istina, laž, stvaranje svemira, zajedništvo u Duhu, doživljaj Boga;
- Glazba i drugi auditivni poticaji: cvrkut ptica, labuđi pjev, šum vjetra, grmljavina, tiho, glasno, ritam u glazbi, skladbe (Grgurić i Jakubin, 1996).

Kada se glazba koristi kao nevizualni motiv u radu s djecom, ona unosi dodatnu dubinu i složenost u likovno stvaralaštvo. Koristeći boje, oblike ili tekstone, osjećaji ili ritam određene skladbe mogu se apstraktno interpretirati, tvoreći vizualnu reprezentaciju auditivnih osjeta.

6.3. Likovno-kompozicijski elementi kao motivi i poticaji

Motivi koji se koriste u radu s djecom u okvirima likovnoga izražavanja u dječjem vrtiću su i likovno-kompozicijski elementi kao motivi i poticaji koje možemo podijeliti na crte, boje, plohe, površine, volumen, prostor, ritam ili kontrast. Ovakav način poticanja djece na likovne aktivnosti može rezultirati zanimljivim likovnim ostvarenjima.

7. ISTRAŽIVANJE

7.1. Cilj, istraživački zadatci i hipoteze istraživanja

Cilj istraživanja je ispitivanje utjecaja klasične glazbe na likovni izričaj tj. stvaralaštvo djece rane i predškolske dobi te interes i motivaciju pri likovnom izražavanju nevizualnoga motiva (poticaja) – klasične glazbe.

U ovome istraživanju postavljeno je šest istraživačkih pitanja:

1. Na koji način doživljaj klasične glazbe utječe na izbor crta, boja i ploha u dječjem likovnom izražavanju ?
2. Na koji način doživljaj klasične glazbe utječe na prisutnost ritma i kontrasta u dječjim likovnim radovima?
3. Hoće li dječji likovni radovi nastali prilikom slušanja klasične glazbe biti figurativni ili apstraktni?
4. Hoće li se ponuđene glazbene kompozicije svidjeti djeci?
5. Pokazuju li veći interes i motivaciju za slikanje uz klasičnu glazbu dječaci ili djevojčice?
6. U kojoj slikarskoj tehnici prema izjavama djece, djeca više vole realizirati doživljaj klasične glazbe?

Formulirano je šest hipoteza pri početku istraživanja:

H1 Doživljaj klasične glazbe utjecat će na bogatiji izbor crta, boja i ploha u dječjem likovnom izražavanju.

H2 Doživljaj klasične glazbe utjecat će na bogatiju prisutnost ritma i kontrasta u dječjim likovnim radovima.

H3 Dječji radovi nastali prilikom slušanja klasične glazbe će biti apstraktni.

H4 Klasična glazba će se svidjeti djeci.

H5 Ne postoji razlika u motivaciji i interesu za slikanje uz klasičnu glazbu među djevojčicama i dječacima.

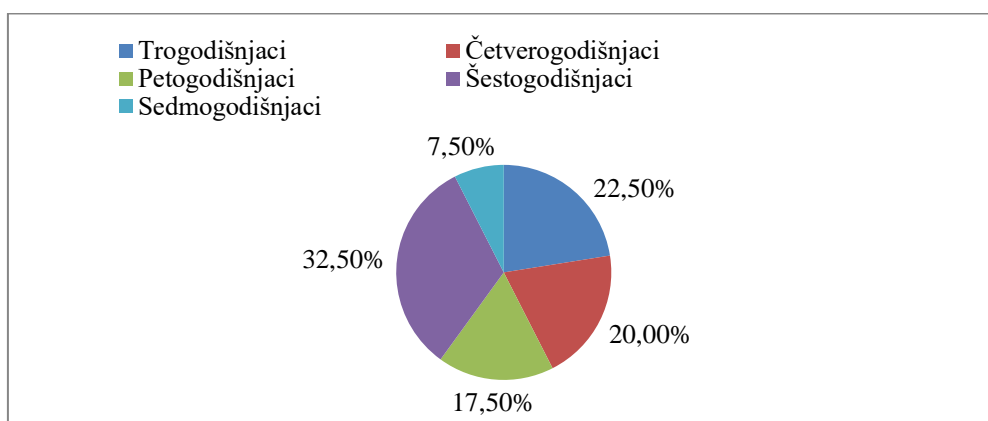
H6 Djeca najviše vole realizirati doživljaj klasične glazbe u slikarskoj tehnici akvarel.

7.2. Opis uzorka

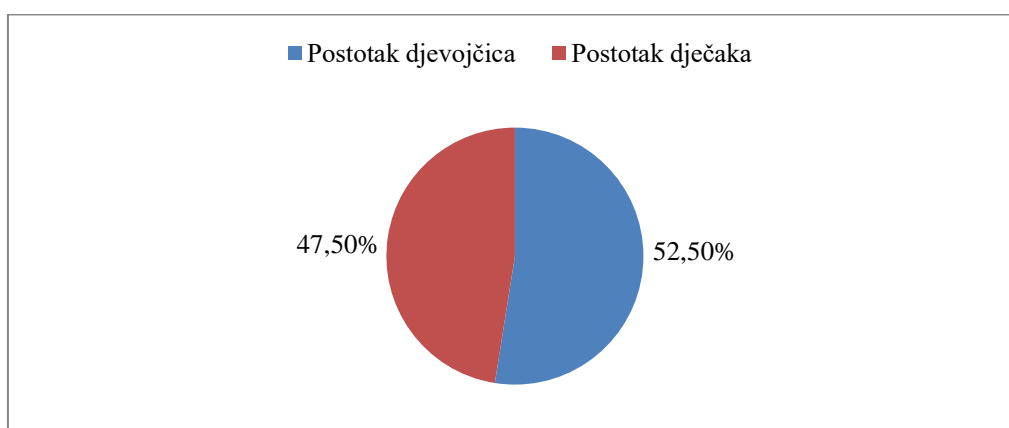
Istraživanje je provedeno na uzorku od 40 djece u dječjim vrtićima u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Grafikon 1. prikazuje dobnu strukturu ispitanika.

Istraživanjem su bila obuhvaćena djeca u dobi od 3 do 7 godina od čega je trogodišnjaka bilo 9 (22,5 %), četverogodišnjaka 8 (20 %), petogodišnjaka 7 (17,5 %), šestogodišnjaka 13 (32,5 %) i sedmogodišnjaka 3 (7,5 %). Djeca su se rado odazvala i sudjelovala u istraživanju.

U istraživanju je sudjelovalo 19 (47,5 %), dječaka i 21 (52,5 %) djevojčica (Grafikon 2).

Grafikon 1. Struktura uzorka prema kronološkoj dobi

Grafikon 2. Struktura uzorka prema spolu

7.3. Postupak i opis istraživanja

Istraživanje se provodilo u lipnju 2023. godine, u vremenskom okviru od pet dana boravka u skupini kroz dva tjedna. Istraživanje se provodilo u tri odgojne skupine. Prilikom dolaska u skupinu organizirani su prostorno-materijalni uvjeti za provođenje aktivnosti u sobi dnevnoga boravka u kojoj se istraživanje provodilo tako da su djeci ponuđene slikarske tehnike: tempera, akvarel i kolaž.

Svaka od spomenutih slikarskih tehnika uparena je s klasičnom skladbom. Dok su djeca slikala temperama slušala su skladbu Gioachina Antonia Rossinija: Finale uvertire opere *William Tell*. Korišteni su kistovi različitih vrsta, pečati izrađeni od različitih neoblikovanih materijala kako bi se dobio bogatiji i raznovrsniji likovni izraz.

Druga slikarska tehnika – akvarel uparena je sa skladbom *Akvarij* iz suite *Karneval životinja* skladatelja Charlesa-Camillea Saint-Saënsa. Prilikom slikanja akvarelom djeci su također ponuđeni kistovi različitih vrsta.

Za treću slikarsku tehniku korišten je kolaž papir, a prilikom aktivnosti reproducirana je skladba *Promenada* iz suite *Slike s izložbe* skladatelja Modesta Petroviča Musorgskog. Po završetku istraživačke aktivnosti djeca su verbalizirala svoje doživljaje vezane za doživljaj klasične glazbe i slikarskih tehnika koje su korištene pri likovnom izražavanju i stvaranju te su imenovala svoje likovne radove.

Za potrebe istraživanja izrađen je nosač zvuka s trima slušnim primjerima:

1. Gioachino Antonio Rossini (1792. – 1868.): finale uvertire opere *William Tell*

William Tell je operno djelo na francuskom jeziku u četiri čina talijanskoga skladatelja Gioachina Antonija Rossinija i libretista Victor-Josepha Étiennea de Jouya i Hippolyte Louis Florenta Bisa. Premijerno je izvedeno 1829. godine u Parizu kao posljednje od 39 Rossinijevih opernih djela. Cijela uvertira opere *William Tell* traje približno 12 minuta, a u istraživanju je korišten samo njezin posljednji, četvrti dio – finale u trajanju od 3:25. Odlomak je pisan u E-duru, u 2/4 mjeri, u tempu Allegro vivace.

2. Modest Petrovič Musorgski (1839. – 1881.): *Promenada* iz suite *Slike s izložbe*

Slike s izložbe je naziv suite za klavir ruskoga skladatelja Modesta Petroviča Musorgskoga. Skladba je nastala 1874., a objavljena je 1886. godine. Suitu su kasnije prerađivali i

orkestrirali mnogi skladatelji, a najčešće je izvođena orkestracija francuskoga skladatelja Mauricea Ravela nastala 1922. godine. Djelo je nastalo u spomen na arhitektu i slikaru Viktora Hartmanna, prijatelja Petroviča Musorgskoga, čijih je jedanaest slika bilo inspiracija za deset stavaka suite. U istraživanju je korišten uvodni stavak – *Promenada*, koji predstavlja samoga skladatelja koji šeće na izložbi od slike do slike te pokazuje svoj odnos prema slikama i slikaru. Stavak je pisan u B-duru, u 5/4 i 6/4 mjeri, u tempu *Allegro giusto, nel modo rustico; senza allegrezza, ma poco sostenuto*. U istraživanju je korištena Ravelova orkestralna inačica toga stavka. Glazbeni primjer je trajao 1:40.

3. Charles-Camille Saint-Saëns (1835. – 1921.): *Akvarij* iz suite *Karneval životinja*

Karneval životinja naziv je suite francuskoga skladatelja Charles-Camillea Saint-Saënsa. Djelo je nastalo 1886., a prema želji samoga autora objavljeno je posthumno 1922. godine. Suita se sastoji od 14 stavaka, a pisana je za dva klavira i komorni sastav (dvije violine, viola, violončelo, kontrabas, flauta /i piccolo/, klarinet /C i B/, glasharmonika i ksilofon). Svaki stavak suite predstavlja različitu životinju, odnosno životinje. U istraživanju je korišten sedmi stavak koji nosi naziv *Akvarij*. Taj je stavak pisan za gudački kvartet, dva klavira, flautu i glasharmoniku. Stavak je pisan u a-molu, u 4/4 mjeri te u tempu *Andantino*. Slušni primjer je trajao 2:45.

Sva tri glazbena djela korištena u istraživanju nastala su u 19. stoljeću. Stilski pripadaju različitim dijelovima razdoblja romantizma, od ranoga romantizma u Rossinijevu djelu, preko razdoblja tzv. srednjega romantizma u djelu Petroviča Musorgskoga do kasnoga romantizma koji u Saint-Saënsovu slučaju vodi prema neoklasicizmu. Odabrana djela predstavljena su u izvedbama simfonijskoga orkestra, odnosno u slučaju Saint-Saënsova *Akvarija* u izvedbi komornoga sastava. Djela su pisana u četvrtinskim mjerama. Finale uvertire Rossinijeve opere *William Tell* pisano je u jednostavnoj, 2/4 mjeri, a ostala dva djela u mješovitim ili složenim četvrtinskim mjerama (4/4, 5/4 i 6/4). Tempa odabranih djela kreću se u rasponu od *Andantina* (*Akvarij*), preko *Allegro giusto* (*Promenada*) do *Allegro vivace* (*William Tell*). Sva su djela tonalitetne osnove, s time da su finale uvertire opere *William Tell* i *Promenada* iz suite *Slike s izložbe* pisani u dur tonalitetima (E-dur i B-dur), a sedmi stavak suite *Karneval životinja* – *Akvarij* u a-molu.

7.4. Metode prikupljanja i obrade podataka

Prilikom analize i obrade rezultata istraživanja analizirani su dječji likovni radovi i sadržaji zabilješki i podataka prikupljenih prilikom istraživanja tijekom boravka s djecom u skupini. Za prikaz rezultata korištene su i postotne vrijednosti.

Ankete prilagođene djeci kao oblik prikupljanja podataka korištene su u tri istraživačka pitanja.

Analizu i procjenu dječjih likovnih radova prikupljenih tijekom istraživanja proveli su likovni pedagog i odgojitelj djece rane i predškolske dobi.

U analizi rezultata prikazat ćemo likovne radove djece koji predstavljaju tri kategorije likovnih radova kao egzemplarne primjere i to: bogat likovni izričaj, srednje bogat likovni izričaj i siromašniji likovni izričaj s obzirom na prisutnost crta, boja, ploha te ritma i kontrasta u dječjim likovni radovima. Srednje bogat likovni izričaj s obzirom na dob djece percipirat ćemo kao bolji likovni izričaj.

7.5. Rezultati i rasprava

U prvom istraživačkom pitanju željeli smo saznati na koji način glazbeni doživljaj klasične glazbe utječe na izbor crta, boja i ploha u dječjem likovnom izražavanju? Pretpostavili smo da će *H1 Doživljaj klasične glazbe utjecati na bogatiji izbor crta, boja i ploha u dječjem likovnom izražavanju*. Kako bi saznali odgovor na ovo pitanje proveli smo s djecom tri likovne aktivnosti slikanja uz klasičnu glazbu. Nakon provedenih aktivnosti (slikanje temperom, akvarelom i kolažom) dobili smo ukupno 120 likovnih radova djece koje smo procijenili prema kategorijama: bogatiji likovni izraz, srednje bogat likovni izraz i siromašniji likovni izraz pri uporabi crta, boja i ploha u likovnim radovima djece. Slijede prema kategorijama ogledni primjeri dječjih likovnih radova.

**Aktivnost: slikarska tehnika – tempera, nevizualni motiv klasična glazba – skladba:
finale uvertire opere *William Tell* skladatelja Gioachina Antonija Rossinija.**

Bogat likovni izričaj u odnosu na izbor crta, boja i ploha

		
Slika 1. Dječak N. M. 6 godina	Slika 2. Dječak A. D. 6 godina	Slika 3. Djevojčica V. S. 5 godina

Srednje bogat likovni izričaj u odnosu na izbor, crta, boja i ploha

		
Slika 4. Dječak A. K. 6 godina	Slika 5. Djevojčica D. A. 5 godina	Slika 6. Dječak B. K. 4 godine

Siromašniji likovni izričaj u odnosu na izbor crta, boja i ploha

		
Slika 7. Djevojčica I. C. 4 godine	Slika 8. Djevojčica E. J. 4 godine	Slika 9. Dječak D. L. 5 godina

**Aktivnost: slikarska tehnika – akvarel, nevizualni motiv klasična glazba, skladba:
Akvarij iz suite *Karneval životinja* skladatelja Charles-Camillea Saint-Saënsa.**

Bogat likovni izričaj u odnosu na izbor crta, boja i ploha

		
Slika 10. Dječak A. D. 6 godina	Slika 11. Djevojčica M. B. 5 godina	Slika 12. Djevojčica M. K. 5 godina

Srednje bogat likovni izričaj u odnosu na izbor crta, boja i ploha

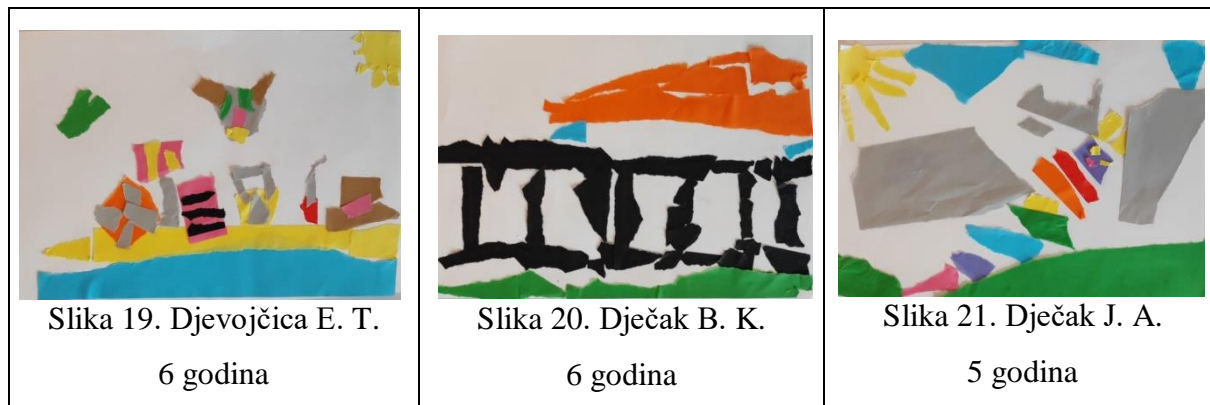
		
Slika 13. Djevojčica J. M. 5 godina	Slika 14. Dječak D. K. 5 godina	Slika 15. Dječak T. B. 6 godina

Siromašniji likovni izričaj u odnosu na izbor crta, boja i ploha

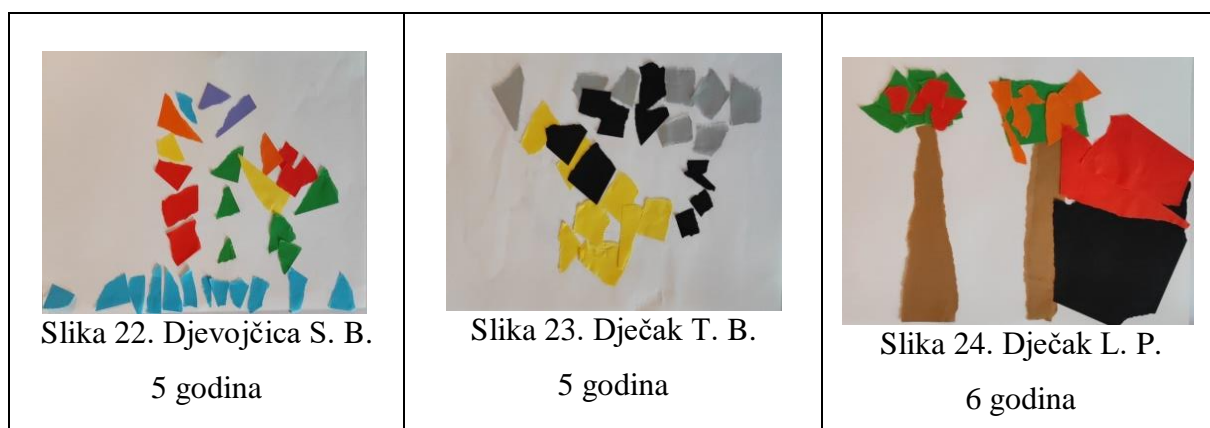
		
Slika 16. Dječak V. A. 4 godine	Slika 17. Djevojčica M. D. 5 godina	Slika 18. Dječak J. Č. 4 godine

Aktivnost: slikarska tehnika – kolaž papir, nevizualni motiv: klasična glazba, skladba: Promenada iz suite Slike s izložbe skladatelja Modesta Petroviča Musgorskog.

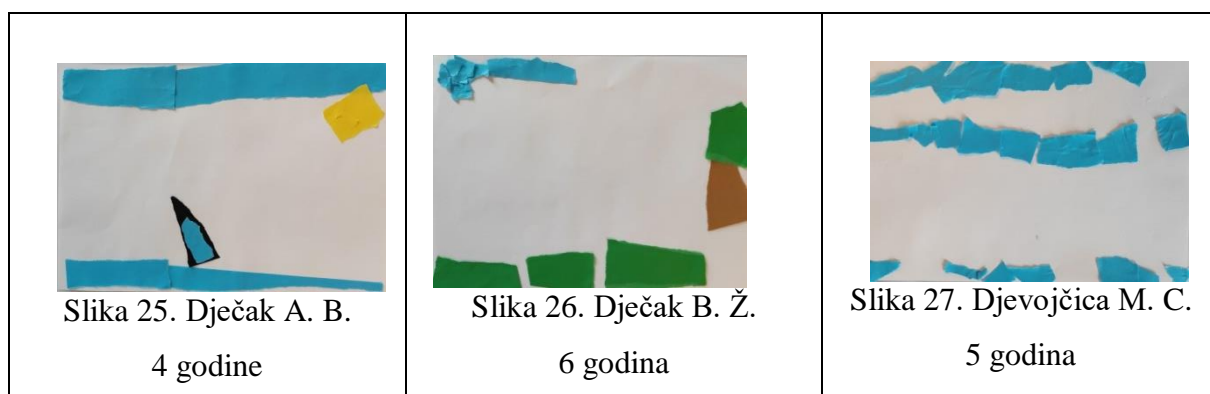
Bogat likovni izričaj u odnosu na izbor crta, boja i ploha

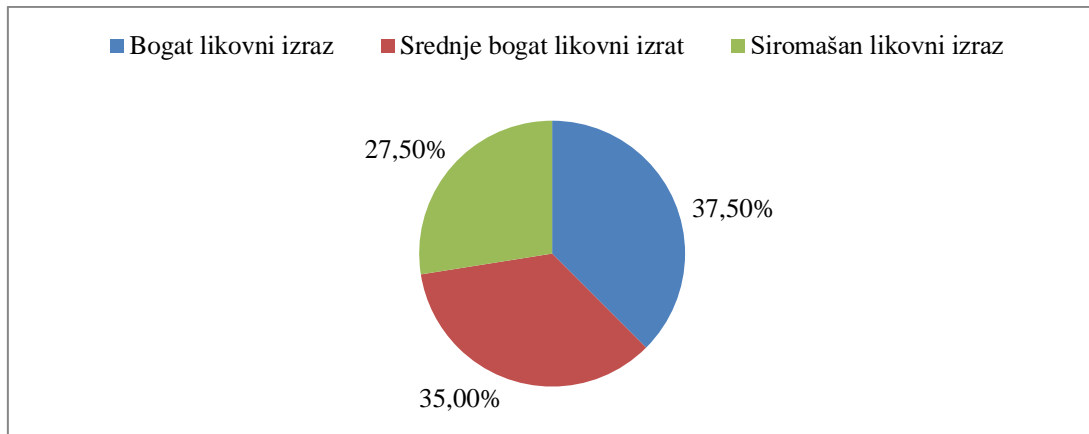
Srednje bogat likovni izričaj u odnosu na izbor crta, boja i ploha

Siromašniji likovni izričaj u odnosu na izbor crta, boja i ploha

Nakon provedene analize i vrednovanja 120 dječjih likovnih radova (Grafikon 3) uočavamo kako su crte, boje i plohe bogatije zastupljene u većem broju dječjih likovnih radova, njih 45 (37,5 %). Srednje bogat likovni izraz u odnosu na izbor crta, boja i ploha uočen je na 42 (35 %) likovna rada, dok je siromašniji likovni izraz uočen kod 33 (27,5 %) radova.

Grafikon 3. *Izbor crta, boja i ploha u dječjem likovnom izražavanju*

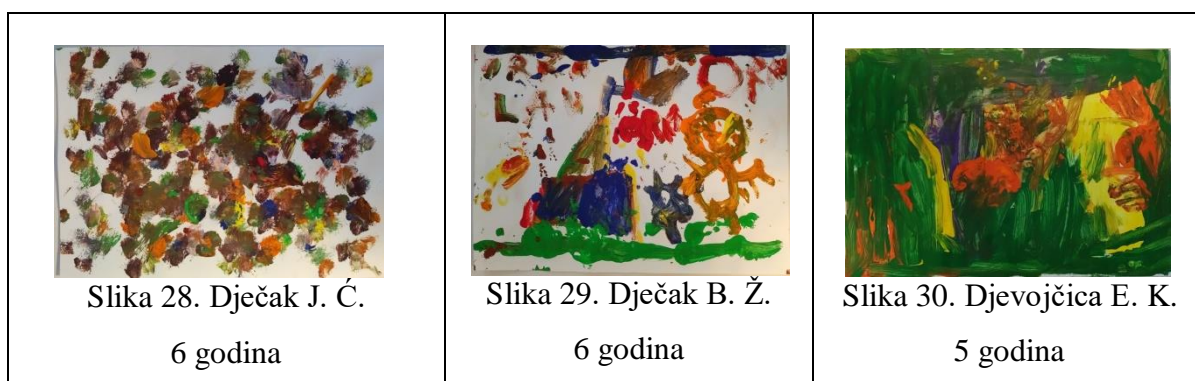
Uvidom u dječje likovne radove možemo utvrditi kako je prva hipoteza potvrđena. Doživljaj klasične glazbe utječe na izbor boja ploha i crta u likovnom stvaralaštvu djece. Više od polovice djece uspješno se likovno izrazilo na ponuđenu skladbu dok samo 27,5 % dječjih radova ima siromašniju uporabu likovnih elemenata u svom likovnom izrazu.

Iz likovnih radova djece možemo primijetiti da su djeca slikajući uz glazbu oslobodila svoju kreativnost te u posve slobodnoj interpretaciji ostvarila zanimljive likovne uratke, a time i razvijala svoj likovni jezik.

U drugom istraživačkom pitanju istražili smo na koji način doživljaj klasične glazbe utječe na prisutnost ritma i kontrasta u dječjim likovnim radovima? Pri tome smo pretpostavili kako će *H2 Doživljaj klasične glazbe utjecati na bogatiju prisutnost ritma i kontrasta u dječjim likovnim radovima.*

Aktivnost: Finale uvertire opere *William Tell* skladatelja Gioachina Antonija Rossinija, tempera – slikanje

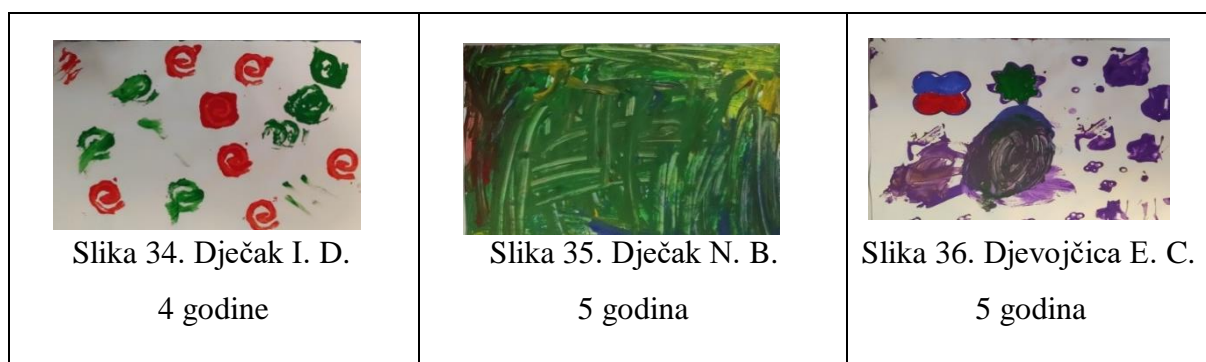
Bogatiji likovni izričaj u odnosu na prisutnost ritma i kontrasta

Srednje bogat likovni izričaj u odnosu na prisutnost ritma i kontrasta

Siromašniji likovni izričaj u odnosu na prisutnost ritma i kontrasta

Aktivnost: Akvarij iz suite *Karneval životinja* skladatelja Charles-Camillea Saint-Saënsa.

Akvarel – slikanje

Bogatiji likovni izričaj u odnosu na prisutnost ritma i kontrasta

Slika 37. Djevojčica M. C.
5 godina

Slika 38. Djevojčica J. M.
5 godina

Slika 39. Djevojčica L. K.
5 godina

Srednje bogat likovni izričaj u odnosu na prisutnost ritma i kontrasta

Slika 40. Djevojčica K. B.
5 godina

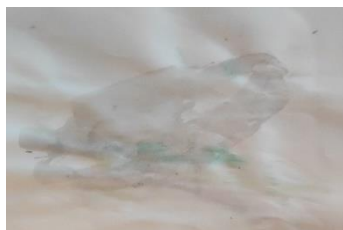

Slika 41. Djevojčica H. B.
5 godina

Slika 42. Dječak J. V.
5 godina

Siromašniji likovni izričaj u odnosu na prisutnost ritma i kontrasta

Slika 43. Djevojčica R. M.
4 godine

Slika 44. Dječak M. D.
5 godina

Slika 45. Dječak T. B.
5 godina

**Aktivnost: Promenada iz suite *Slike s izložbe skladatelja Modesta Petroviča Musgorskog.*
Slikanje – kolaž papir**

Bogatiji likovni izričaj u odnosu na prisutnost ritma i kontrasta

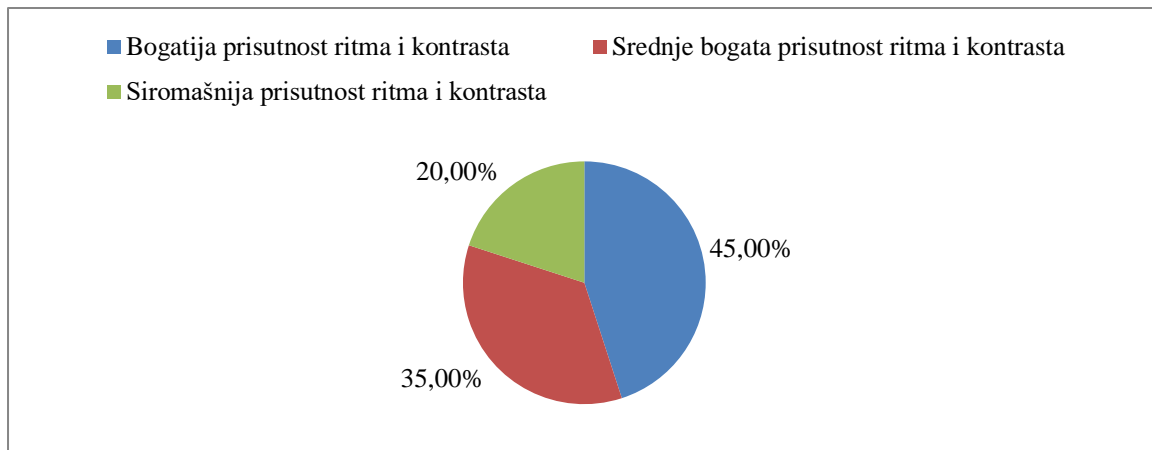
		
Slika 46. Dječak B. Ž. 6 godina	Slika 47. Dječak A. D. 6 godina	Slika 48. Djevojčica M. C. 6 godina

Srednje bogat likovni izričaj u odnosu na prisutnost ritma i kontrasta

		
Slika 49. Dječak J. Č. 5 godina	Slika 50. Djevojčica M. D. 5 godina	Slika 51. Djevojčica N. M. 5 godina

Siromašniji likovni izričaj u odnosu na prisutnost ritma i kontrasta

		
Slika 52. Djevojčica I. C. 5 godina	Slika 53. Dječak M. K. 4 godine	Slika 54. Dječak J. G. 4 godine

Grafikon 4. Prisutnost ritma i kontrasta u dječjem likovnom izražavanju

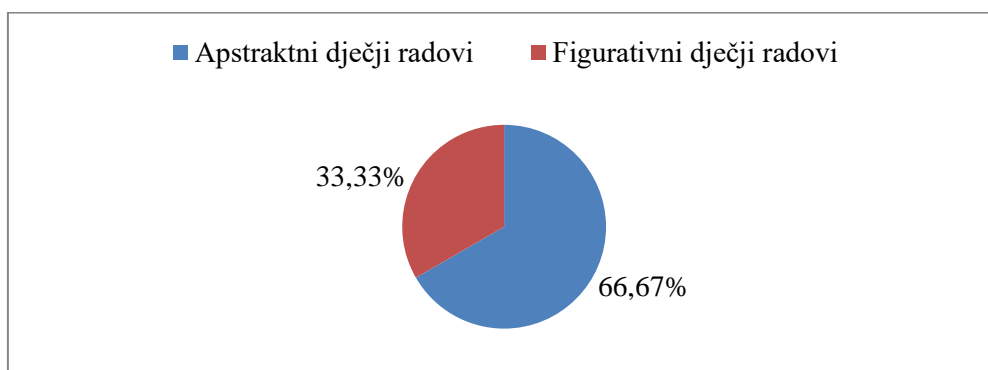
Nakon analize kontrasta i ritma na ukupno 120 dječja likovna rada utvrdili smo bogatiju prisutnost ritma i kontrasta na 54 (45 %) dječja likovna rada (Grafikon 4). Srednje bogat likovni izraz u odnosu na bogatstvo ritma i kontrasta u dječjim likovnim radovima prisutan je na 42 rada, (35 %), dok je siromašniji likovni izraz u odnosu na prisutnost ritma i kontrasta u dječjim likovnim radovima utvrđen na 24 (20 %) likovna rada.

Možemo zaključiti da su se djeca u svojim likovnim radovima bolje izrazila kompozicijskim nego li likovnim elementima. Više od polovice djece uspješno se izrazilo ritmom i kontrastom u svom stvaralaštvu. U likovnoj i glazbenoj umjetnosti ritam i kontrast su ključni za prenošenje osjećaja, ideja i emocija, te daju dubinu i složenost djelima. U glazbi kontrast se postiže promjenom dinamike, tempa, melodije ili harmonije što pomaže u odražavanju interesa slušatelja, a ritam daje osjećaj pokreta i toka. U likovnoj umjetnosti ritam se odnosi na ponavljanje elemenata u određenom redosljedu čime se stječe dojam dinamike i pokreta, dok kontrast služi stvaranju akcenta u kompoziciji i može pridonijeti osjećaju ravnoteže ili napetosti.

U svojim likovnim kompozicijama djeca su uspješno prikazali kontrast i ritam koji su osjetili u glazbi te su doživljeno spontano prenijeli na svoje likovne uratke. Druga hipoteza je potvrđena.

U trećem istraživačkom pitanju istraživano je hoće li dječji likovni radovi nastali prilikom slušanja klasične glazbe biti figurativni ili apstraktni? Pri tome smo prepostavili *H3 Dječji radovi nastali prilikom slušanja klasične glazbe bit će apstraktni.*

Iz podataka u Grafikonu 5. možemo iščitati kako je analizom dječjih likovnih radova utvrđeno da je od ukupno 120 radova, 80 (66,67 %) apstraktnih, dok je figurativnih dječjih likovnih radova 40 (33,33 %).

Grafikon 5. Apstraktni i figurativni dječji radovi.

Možemo zaključiti da je klasična glazba djecu više potaknula na apstraktno izražavanje budući da je kod djece probudila izražavanje doživljaja i emocija te su se spontano fokusirala na boje, plohe, oblike i teksture čime je treća hipoteza potvrđena.

U četvrtom istraživačkom pitanju istražili smo dječje preferencije klasične glazbe, pretpostavili smo, *H4 klasična glazba će se svidjeti djeci.*

Doživljaji djece izraženi verbalno na doživljaj klasične glazbe – skladba finale uvertire opere *William Tell* skladatelja Gioachina Antonija Rossinija.

- „Podsjeća me na alku.“ (Djevojčica Z. M.);
- „Mene podsjeća na cvjetove.“ (Djevojčica R. M.);
- „Ja bih rekla... mene podsjeća kao da netko pjeva ispred kuće.“ (Djevojčica J. M.);
- „... na proljeće, ptičice...“ (Djevojčica L. K.);
- „Mene podsjeća na male balunčiče.“ (Djevojčica M. D.);
- „Ovo me podsjeća na vlak.“ (Dječak P. P.);
- „Ovo je kao da se netko žuri.“ (Dječak N. Š.).

Slika 55. i 56. Slikanje temperama – klasična skladba *Finale* uvertire opere *William Tell*

Doživljaji djece izraženi verbalno na doživljaj klasične skladbe – *Promenada* iz suite *Slike s izložbe* skladatelja Modesta Petroviča Musgorskog.

- „Ja osjećam princeze.“ (djevojčica L. K.);
- „... na putu i na cesti...“ (djevojčica K. B.);
- „Vozim se s rođacima na biciklima.“ (dječak B. Ž.);
- „Mene podsjeća na princeze.“ (djevojčica M. B.);
- „... na bal od princeze...“ (djevojčica J. M.);
- „... na utрку konja na ratu...“ (djevojčica E. T.);
- „... na balet...“ (djevojčica D. A.);
- „... na najbolje princeze ikad...“ (djevojčica E. T.);
- „... na zvijezdu padalicu...“ (djevojčica M. K.);
- „... na galeba i labuda...“ (dječak J. Č.);
- „Mene podsjeća na dvorce i princeze.“ (djevojčica R. K.);
- „Mene podsjeća na *Labuđe jezero*.“ (djevojčica E. T.).

Slika 57. i 58. Slikanje kolaž papirom – klasična skladba

Promenada iz suite *Slike s izložbe*

Doživljaji djece izraženi verbalno na doživljaj klasične skladbe – *Akvarij* iz suite *Karneval životinja* skladatelja Charlesa-Camillea Saint-Saënsa.

- „... meni je na more...“ (djevojčica Z. M.);
- „... na morske pse...“ (dječak B. Ž.);
- „... malo na dio iz pjesme iz Noći vještica...“ (dječak J. A.);
- „... na brodove, mene na valove...“ (djevojčica E. T.);
- „...vjetar kako puše more...“ (djevojčica N. L.);
- „... mene na balunčiče... pod vodom...“ (djevojčica M. D.).

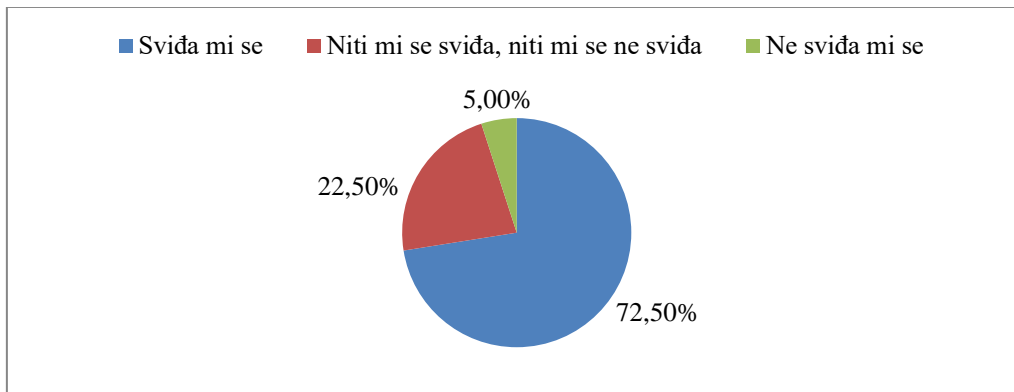

Slika 59. i 60. Slikanje akvarelom- klasična skladba *Akvarij* iz suite *Karneval životinja*

Slušanje klasične glazbe potakao je djecu na verbalno izražavanje i opisivanje svojih osjećaja, misli i opažanja. Kod djece su različiti dijelovi kompozicija izazvala različite emocionalne odgovore, prepoznali su različite instrumente, ritmove, dinamiku i glazba je izazvala različite fiziološke reakcije. Klasična glazba potakla je dječju maštu na stvaranje različitih priča, scenarija i socijalne interakcije. Nakon verbalnoga doživljaja djeca su ocijenila koliko im se klasična glazba svidjela.

- Skladba *Promenada* iz suite *Slike s izložbe* skladatelja Modesta Petroviča Musgorskog

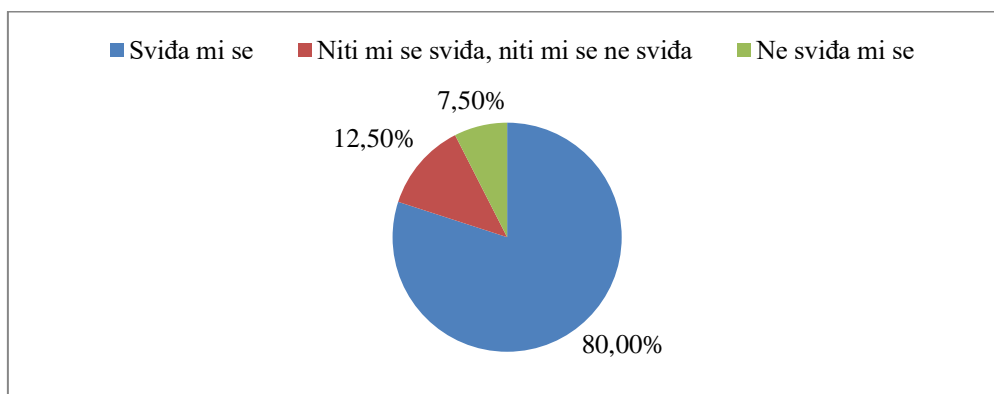
Iz podataka u Grafikonu 6. možemo iščitati kako se od ukupno 40 djece koja su sudjelovala u istraživanju 29 (72,5 %) izjasnilo u anketi da im se skladba *Promenada* „sviđa“, 9 (22,5 %) djece izjasnilo se da im se ista skladba „niti sviđa, niti mi se ne sviđa“, dok se 2 (5 %) djece izjasnilo da im se skladba „ne sviđa“.

Grafikon 6. Dječje preferencije za skladbu *Promenada*

- Skladba *Akvarij* iz suite *Karneval životinja* skladatelja Charlesa-Camillea Saint-Saënsa

Iz podataka u Grafikonu 7. može se iščitati kako se od ukupno 40 djece koja su sudjelovala u istraživanju 32 (80 %) izjasnilo u anketi da im se skladba *Akvarij* „sviđa“. Ukupno 5 (12,5 %) djece odabralo je ponuđeno „niti mi se sviđa, niti mi se ne sviđa“ kao odgovor, dok se njih 3 (7,5 %) izjasnilo da im se skladba „ne sviđa“.

Grafikon 7. Dječje preferencije za skladbu *Akvarij*

- Skladba finale uvertire opere *William Tell* skladatelja Gioachina Antonija Rossinija

Iz podataka u Grafikonu 8. može se iščitati kako se od ukupno 40 djece koja su sudjelovala u istraživanju 35 (87,5 %) u anketi odlučilo za odgovor „sviđa mi se“. Ukupno 3 (7,5 %) odlučilo se za „niti mi se sviđa, niti mi se ne sviđa“ kao odgovor, dok se 2 (5 %) djece odlučilo za odgovor „ne sviđa mi se“.

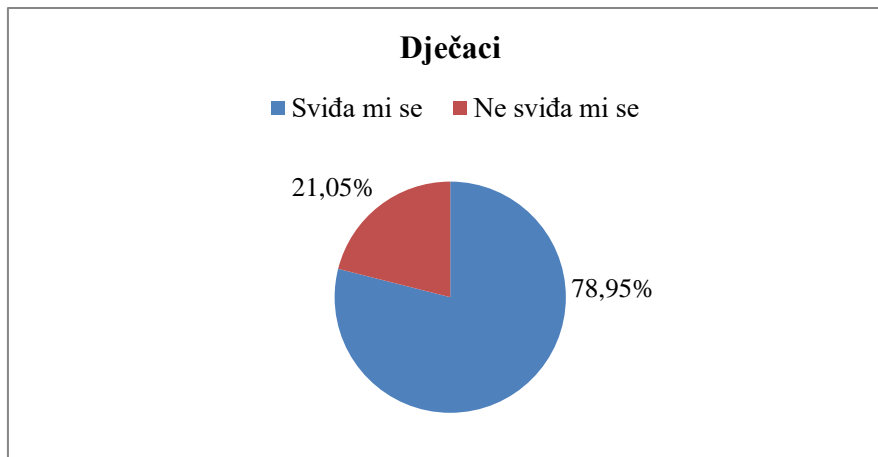

Grafikon 8. Dječje preferencije za finale uvertire opere *William Tell*

Iz prikupljenih podataka možemo zaključiti kako se djeci sviđa klasična glazba, čime je potvrđena hipoteza *H4 klasična glazba će se sviđjeti djeci*. Djecu je klasična glazba potaknula na kreativnost i maštovito razmišljanje, što se očitovalo u likovnim radovima i dječjim verbalnim iskazima nakon slušanja klasičnih skladbi. Također, klasična glazba pomogla je djeci da se opuste i koncentriraju.

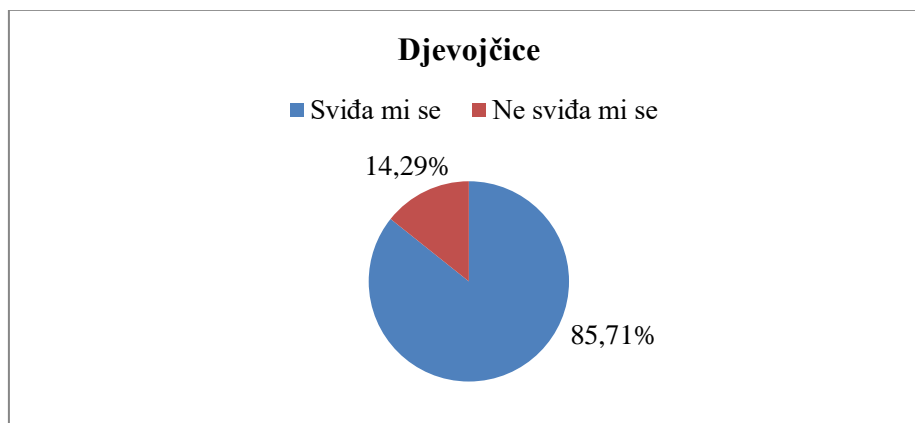
U petom istraživačkom pitanju željeli smo istražiti sviđa li slikanje uz klasičnu glazbu više dječacima ili djevojčicama, pretpostavili smo da *H5 Ne postoji razlika u sviđanju slikanja uz klasičnu glazbu među djevojčicama i dječacima*. U istraživanju je sudjelovalo 19 dječaka i 21 djevojčica.

Iz podataka u Grafikonu 9. može se iščitati kako se od ukupnoga broja dječaka koji su sudjelovali u istraživanju, 15 od 19 (78,95 %) izjasnilo da im se „sviđa“ aktivnost slikanja uz glazbu, dok se 4 od 19 (21,05 %) dječaka odlučilo za to da im se aktivnost „ne sviđa mi se“.

Grafikon 9. Interes dječaka za slikanje uz klasičnu glazbu

Iz podatka u Grafikonu 10. može se iščitati kako se od ukupnoga broja djevojčica (21) koje su sudjelovale u istraživanju njih 18 (85,71 %) odlučilo za odgovor „sviđa mi se“, dok 3 (14,29 %) djevojčice nisu bile zadovoljne slikanjem uz glazbu te su se odlučile za odgovor „ne sviđa mi se“.

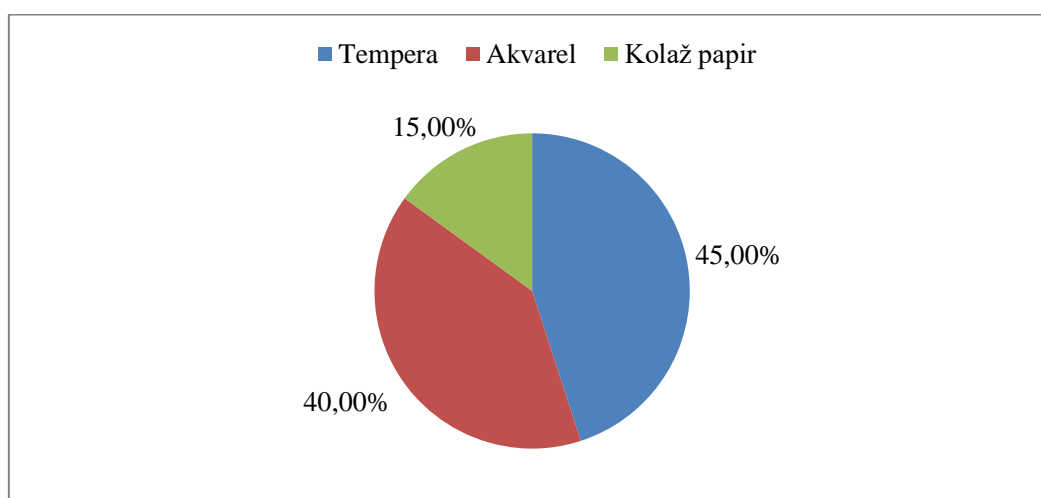

Grafikon 10. Interes djevojčica za slikanje uz klasičnu glazbu

Na temelju prikupljenih podataka da se zaključiti kako nema značajne razlike u interesu za slikanje uz klasičnu glazbu između dječaka i djevojčica čime je djelomično potvrđena hipoteza *H5 Ne postoji razlika u sviđanju slikanja uz klasičnu glazbu među djevojčicama i dječacima.*

U šestom istraživačkom pitanju istraživano je u kojoj slikarskoj tehnici prema izjavama djece, djeca više vole realizirati doživljaj klasične glazbe? Prepostavili smo da *H6 Djeca najviše vole realizirati doživljaj klasične glazbe u slikarskoj tehnici akvarel.*

Iz prikupljenih podataka prikazanih u Grafikonu 11. od 40 djece koja su sudjelovala u istraživanju vidljivo je kako najveći broj djece voli slikati temperom 18 (45 %), za akvarel se odlučilo 16 (40 %) djece, a za kolaž papir 6 (15 %) djece.

Grafikon 11. Preferencije djece prema slikarskim tehnikama

Djeca od slikarskih tehnika za slikanje doživljaja glazbe uglavnom preferiraju mokre slikarske tehnike (temperu i akvarel), dok im se kolaž znatno manje svidio. Mokre slikarske tehnike omogućavaju djeci lakoću, jednostavnost i brzinu izraza, a bogate i žive boje omogućavaju im lakše izražavanje emocija. Kod izrade kolaža gubi se dio spontanosti i ekspresivnosti u izražavanju te to smatramo razlogom dječjih nižih preferencija tehnike. Zadnja hipoteza nije potvrđena, djeci se ipak više svidjela tempera od akvarela. Moguće da je razlog tomu veća poznatost i jednostavnost korištenja tempere kao tehnike.

7.6. Zaključak istraživanja

Provedenim istraživanjem djelomično je potvrđena prva hipoteza H1 *Doživljaj klasične glazbe utjecat će na bogatiji izbor crta, boja i ploha u dječjem likovnom izražavanju*. Iz rezultata dobivenih istraživanjem dade se zaključiti kako je slikanje na tragu klasične glazbe rezultiralo bogatijim i srednje bogatim izborom crta, boja i ploha na dječjim likovnim radovima.

Druga hipoteza, H2 je glasila *Doživljaj klasične glazbe utjecat će na bogatiju prisutnost ritma i kontrasta u dječjim likovnim radovima*. Iz rezultata dobivenih istraživanjem također se da zaključiti da je slikanje prilikom slušanja klasične glazbe rezultiralo bogatijom prisutnosti ritma i kontrasta na dječjim likovnim radovima. Druga hipoteza H2, također je potvrđena.

Treća hipoteza, H3 *Dječji radovi nastali prilikom slušanja klasične glazbe bit će apstraktni*, također je potvrđena; u dječjim likovnim radovima prevladavao je apstraktni dječji izričaj.

Četvrta hipoteza je glasila H4 *Klasična glazba će se sviđjeti djeci*. Rezultatima dobivenim anketom potvrđena je i ova hipoteza. Klasična glazba utjecala je na rast motivacije, interesa i doživljaja djece prilikom slikanja uz slušanje klasične glazbe.

Peta hipoteza je glasila H5 *Ne postoji razlika u sviđanju slikanja uz klasičnu glazbu među dječacima i djevojčicama*. Ova hipoteza djelomično je potvrđena. Iz rezultata dobivenih istraživanjem možemo iščitati kako razlika postoji, ali ne postoji značajna razlika u interesu i motivaciji za slikanje uz klasičnu glazbu među dječacima i djevojčicama.

Šesta hipoteza je glasila H6 *Djeca najviše vole realizirati doživljaj klasične glazbe u slikarskoj tehnici akvarel*. Navedena hipoteza nije potvrđena. Iz rezultata dobivenih istraživanjem vidljivo je kako djece najviše vole slikati slikarskom tehnikom tempera.

8. ZAKLJUČAK

Cilj istraživanja provedenoga u sklopu izrade ovoga diplomskoga rada bio je ispitati postoji li utjecaj klasične glazbe na dječje likovno stvaralaštvo tj. utječe li nevizualni poticaj – klasična glazba na pojavu bogatijega dječjega likovnog izražavanja i stvaranja.

Detaljnou analizom rezultata dobivenih istraživanjem utvrđeno je kako je klasična glazba utjecala na dječje likovno stvaralaštvo u smislu bogatijega izražavanja likovnim i kompozicijskim elementima te je potaknula djecu na apstraktni način slikanja. Zaključujemo kako slikanje uz slušanje klasične glazbe obogaćuje kreativni proces slikanja.

Također smo utvrdili da se djeci sviđaju ponuđene klasične skladbe te da uz klasičnu glazbu vole slikati u tehnici tempera.

Analizom dječjih likovnih radova i verbaliziranih dječjih doživljaja dolazimo do zaključka kako je klasična glazba uistinu dobar poticaj na buđenje dječjega unutarnjega svijeta. Također, likovno izražavanje uz klasičnu glazbu potaklo je djecu na slobodniju interakciju kako s drugom djecom, tako i na interakciju i manipulaciju s ponuđenim materijalima i tehnikama na novi, kreativniji način. Tijekom slikanja djeca su imala priliku bolje upoznati sebe, odnosno razumjeti emocije koje su doživljavali tijekom slušanja glazbe te su imali priliku izražavanja doživljaja i emocija kroz likovno stvaralaštvo.

Naposljetku zaključujemo kako je umjetnost zaista neophodna za razvoj i učenje djeteta rane i predškolske dobi. Umjetnošću se istinski očituje čovjekova osobnost, razotkrivaju se osjećaji i nutrina osobe i oplemenjuje identitet.

9. LITERATURA

1. Bašić, E. (1985). Razlike u „autentičnosti“ dječjeg stvaralačkog izraza i promatračkog kuta odraslih, *Umjetnost i dijete* 5, XVII, 431-437.
2. Beisl, H. (1978). *Djeca crtaju*. Zagreb: Zavod za Prosvjetno-pedagošku službu SR Hrvatske, 58. 3-27.
3. Bilić, V., Balić Šimrak, A., Kiseljak, V. (2012). Nevizualni poticaji za dječje likovno izražavanje i razvoj emocionalne pismenosti. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 4 (68), 1-4. Dostupno na: <https://hrčak.srce.hr/12399> (Pristupljeno: 12. 6. 2023).
4. Burkitt, E., Barrett, M., Davis, A. (2009): Effects of different emotion terms on the size and colour of children's drawings. *International Journal of Art Therapy*, 14, 74-84.
5. Burnsed, V., i Sochinski, J. (1995). The effects of expressive variation in dynamics on the musical preferences of middle school music students. *Bulletin of the Council of Research in Music Education*, 124, 1-12.
6. Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet sveučilišta u Splitu.
7. Dobrota, S. i Reić Ercegovac, I. (2016). *Zašto volimo ono što slušamo – glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija*. Split: Filozofski fakultet u Splitu.
8. Duran, M. (2001). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
9. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
10. Grgurić, N., Jakubin, M. (1996). *Vizualno likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa.
11. Herceg, L., Rončević, A. i Karlavaris, B. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa.
12. Ivon, H. (2009). Dječja igra - dječja umjetnost. U: Hicela, I. (ur.), *Djeca i mladež u svijetu umjetnosti*. Split: Centar za interdisciplinarne studije – Studia Mediterranea i Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 6-25.
13. Ivon, H., Kuščević, D., Pivac, D. i Jukić, T. (2007). *Baština- umjetnički poticaj za likovno izražavanje djece*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.

14. Klarin, M. (2017). Psihologija dječje igre. Zadar: Sveučilište u Zadru. Dostupno na: http://www.unizd.hr/Portals/41/elektronicka_izdanja/Psihologija_djecje_igre.pdf?ver=2017-09-08-103902-427 (Pristupljeno: 25. 6. 2023).
15. LeBlanc, A. (1981). Effects of style, tempo, performing medium on childrens music preference. *Journal of Research in Music Education*, 29, 143-156.
16. Majsec Vrbanić, V. (2008). *Slušamo, pjevamo, plešemo, sviramo: poticanje glazbom*. Zagreb: Udruga za promicanje različitosti, umjetničkog izražavanja, kreativnosti i edukacije djece i mladeži „Ruke“.
17. Mendeš, B., Ivon, H., Pivac, D. (2012). Umjetnički poticaji kroz proces odgoja i obrazovanja. *Magistra Iadertina*, 7/1, 111-122. Dostupno na <http://hrcak.srce.hr/file/147098> (Pristupljeno: 15. 6. 2023).
18. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica – Zagreb: Persona.
19. Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina*, 7/1, 73-87. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/99893> (Pristupljeno: 12. 6. 2023).
20. Nola, D. (1980). *Dijete- igra-stvaralaštvo-umjetnost*. Djeca i svijet. Šibenik: Jugoslavenski festival djeteta.
21. Nola, D. (1982). Suvremeni svijet komunikacije i djeca. *Umjetnost i dijete*. Zagreb: Zavod za prosvjetno- pedagošku službu SR Hrvatske, XIII/74, 3-10.
22. Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje-holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
23. Prentice, R (1994). Experiential Learning in Play. U: J. R. Moyles (ur.). *The excellence of play*. Buckingham-Philadelphia; Open University, 201-211.
24. Roca, J. (1978). *Promatranje likovnih djela u galerijama i muzejima*. Likovni odgoj u osnovnoj školi. Zagreb.
25. Shehan, P. K. (1979). The effect of the television series music on music listening preferences and achievement of elementary general music students. *Contributions to Music Education*, 7, 51-62.
26. Škrbina, D. (2013). *Art terapija i kreativnost*. Zagreb: Veble commerce.
27. Vasta R., Haith, M. M., Miller A. S. (1997). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

28. Vidulin-Orbanić, S. (2008). Glazbenom umjetnošću prema cjeloživotnom učenju. *Metodički ogledi*, 15/1, 99-114. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/27856> (Pribavljeno 10.6.2023).
29. Vidulin-Orbanić, S. (2009). *Umjetnička (glazbena) komunikacija u odgoju i obrazovanju*. U: Hicela, I. (ur.), *Djeca i mladež u svijetu umjetnosti*. Split: Centar za interdisciplinarnu studiju-Studia Mediterranea i Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 137-156.
30. Zrilić, S. (2014). *Dječje umjetničko (su)djelovanje u Agazzi vrtiću*. U: R. Bacalja, H. Ivon (ur.), *Dijete i estetski izričaj*. Zadar: Sveučilište u Zadru, 19-27.

Popis grafikona i slika

Grafikon 1. Struktura uzorka prema kronološkoj dobi, str. 27.

Grafikon 2. Struktura uzorka prema spolu, str. 27.

Grafikon 3. Izbor crta, boja i ploha u dječjem likovnom izražavanju, str. 35.

Grafikon 4. Prisutnost ritma i kontrasta u dječjem likovnom izražavanju, str. 39.

Grafikon 5. Apstraktni i figurativni dječji radovi, str. 4.

Grafikon 6. Dječje preferencije za skladbu Promenade, str. 44.

Grafikon 7. Dječje preferencije za skladbu Akvarij, str. 44.

Grafikon 8. Dječje preferencije za finale uvertire opere William Tell, str. 45.

Grafikon 9. Interes dječaka za slikanje uz klasičnu glazbu, str. 46.

Grafikon 10. Interes djevojčica za slikanje uz klasičnu glazbu, str. 46.

Grafikon 11. Preferencije djece prema slikarskim tehnikama, str. 47.

1. aktivnost: slikarska tehnika – tempera, nevizualni motiv klasična glazba – skladba: finale uvertire opere *William Tell* skladatelja Gioachina Antonija Rossinija.

Slika 1. Dječak N. M., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 32.

Slika 2. Dječak A. D., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 32.

Slika 3. Djevojčica V. S., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 32.

Slika 4. Dječak A. K., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 32.

Slika 5. Djevojčica D. A., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 32.

Slika 6. Dječak B. K., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 32.

Slika 7. Djevojčica I. C., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 32.

Slika 8. Djevojčica E. J., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 32.

Slika 9. Dječak D. L., 5. godina; izvor Petra Matković, str. 23.

2. aktivnost: slikarska tehnika – akvarel, nevizualni motiv klasična glazba, skladba: *Akvarij* iz suite *Karneval životinja* skladatelja Charles-Camillea Saint-Saënsa.

Slika 10. Dječak A. D., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 33.

Slika 11. Djevojčica M. B., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 33.

Slika 12. Djevojčica M. K., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 33.

Slika 13. Djevojčica J. M., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 33.

Slika 14. Dječak D. K., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 33.

Slika 15. Dječak T. B., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 33.

Slika 16. Dječak V. A., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 33.

Slika 17. Djevojčica M. D., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 33.

Slika 18. Dječak J. Č., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 33.

3. aktivnost: slikarska tehnika – kolaž papir, nevizualni motiv: klasična glazba, skladba: *Promenada* iz suite *Slike s izložbe* skladatelja Modesta Petroviča Musgorskog.

Slika 19. Djevojčica E. T., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 34.

Slika 20. Dječak B. K., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 34.

Slika 21. Dječak J. A., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 34.

Slika 22. Djevojčica S. B., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 34.

Slika 23. Dječak T. B., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 34.

Slika 24. Dječak L. P., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 34.

Slika 25. Dječak A. B., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 34.

Slika 26. Dječak B. Ž., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 34.

Slika 27. Djevojčica M. C., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 34.

1. aktivnost: slikarska tehnika – tempera, nevizualni motiv klasična glazba – skladba: finale uvertire opere *William Tell* skladatelja Gioachina Antonija Rossinija.

Slika 28. Dječak J. Č., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 36.

Slika 29. Dječak B. Ž., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 36.

Slika 30. Djevojčica E. K., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 36.

Slika 31. Djevojčica S. T., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 36.

Slika 32. Dječak M. K., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 36.

Slika 33. Dječak R. P., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 36.

Slika 34. Dječak I. D., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 36.

Slika 35. Dječak N. B., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 36.

Slika 36. Djevojčica E. C., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 36.

2. aktivnost: Slikarska tehnika – akvarel, nevizualni motiv klasična glazba, skladba: *Akvarij* iz suite *Karneval životinja* skladatelja Charles-Camillea Saint-Saënsa.

Slika 37. Djevojčica M. C., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 37.

Slika 38. Djevojčica J. M., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 37.

Slika 39. Djevojčica L. K., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 37.

Slika 40. Djevojčica K. B., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 37.

Slika 41. Djevojčica H. B., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 37.

Slika 42. Dječak J. V., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 37.

Slika 43. Djevojčica R. M., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 37.

Slika 44. Dječak M. D., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 37.

Slika 45. Dječak T. B., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 37.

3. aktivnost: Slikarska tehnika – kolaž papir, nevizualni motiv: klasična glazba, skladba *Promenada* iz suite *Slike s izložbe* skladatelja Modesta Petroviča Musgorskog

Slika 46. Dječak B. Ž., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 38.

Slika 47. Dječak A. D., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 38.

Slika 48. Djevojčica M. C., 6 godina; izvor Petra Matković, str. 38.

Slika 49. Dječak J. Č., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 38.

Slika 50. Djevojčica M. D., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 38.

Slika 51. Djevojčica N. M., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 38.

Slika 52. Djevojčica I. C., 5 godina; izvor Petra Matković, str. 38.

Slika 53. Dječak M. K., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 38.

Slika 54. Dječak J. G., 4 godine; izvor Petra Matković, str. 38.

Slika 55. i 56. Slikanje temperama – klasična skladba Finale uvertire William Tell; izvor Petra Matković, str. 41.

Slika 57. i 58. Slikanje kolaž papirom – klasična skladba *Promenada* iz suite *Slike s izložbe*; izvor Petra Matković, str. 42.

Slika 59. i 60. Slikanje akvarelom – klasična skladba *Akvarij* iz suite *Karneval životinja*, str.43.

Prilozi

Obrazac A.Č.

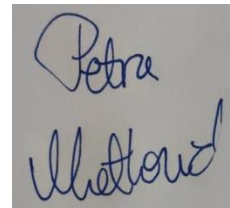
SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Petra Matković, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/**magistrice ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja**, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 20. Rujna. 2023.

Potpis:

A rectangular box containing a handwritten signature in blue ink. The signature is written in a cursive style and reads "Petra Matković".

**Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada (završnog/diplomskog/
specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)**

Student/ica: Petra Matković

Naslov rada: *Utjecaj klasične glazbe na dječje likovno stvaralaštvo*

Znanstveno područje i polje: Interdisciplinarne znanosti , Obrazovne znanosti

Vrsta rada: Diplomski rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje): doc. dr. sc. Marijo Krnić

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje): doc. dr. sc. Dubravka Kuščević

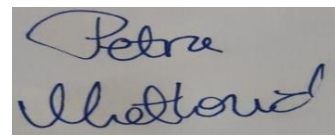
Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje): doc. dr. sc. Marijo Krnić , doc. dr. sc. Dubravka Kuščević, red. prof. dr. sc. Snježana Dobrota

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada – zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 20. Rujna. 2023.

- a.) Rad u otvorenom pristupu
- b.) Dostupan studentima i djelatnicima FFST-a
- c.) Široj javnosti, ali nakon protekla 6/12/24 mjeseci

Potpis studenta/studentice:

Suglasnosti roditelja/skrbnika za sudjelovanje djece u istraživanju u svrhu pisanja diplomskog rada.

Dječji vrtić „Kaštela“
Kaštela Stari
Ulica Birinja 13

Područni objekt: MASLINA
Skupina: PČELICE
Dob djece: 3-4

PREDMET: SUGLASNOST RODITELJA/ SKRBNIKA

Svojom potpisom odobravam sudjelovanje djeteta u istraživanju u svrhu pisanja istraživačkog diplomskog rada na temu „ Utjecaj klasične glazbe na dječje likovno stvaralaštvo „

Studentica : Petra Matković

Druga godina Diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja , Filozofski fakultet Split

	IME DIJETETA	POTPIS RODITELJA/ SKRBNIKA
1.	ANJE DRNIŠIĆ	[Signature]
2.	UJVE LAČIĆ	[Signature]
3.	UJVE KVAJČIĆ	[Signature]
4.	JAKOV SUK	[Signature]
5.	BILNA I BILTA KURZUMIĆ	[Signature]
6.	JANA BENEŠIĆ	[Signature]
7.	EMMA ŠTAMPAH	[Signature]
8.	EMMA TOMIĆ	[Signature]
9.	STRA BUKIĆ	[Signature]
10.	MARIETA DEGIĆ	[Signature]
11.	UJVE/ ANJE -MARTA	[Signature]
12.	JANA MELIĆ	[Signature]
13.	DORNA ŽARIĆ	[Signature]
14.	ELINA MALIĆ	[Signature]
15.	EMMA BUKIĆ	[Signature]
16.	MARTA BUKIĆ	[Signature]
17.	MIRA ČERČIĆ	[Signature]
18.	TOJA ČERČIĆ	[Signature]
19.	MIRA ČERČIĆ	[Signature]
20.	MIRA ČERČIĆ	[Signature]
21.		
22.		
23.		
24.		
25.		
26.		

BR. DJEČAKI 5
BR. DJEVOJČICE 15

Kaštela, Lipanj 2023.

Dječji vrtić „Kaštela“
Kaštela Stari
Ulica Birinja 13

Područni objekt: MAGIJNA
Skupina: _____
Dob djece: 3-7

PREDMET: SUGLASNOST RODITELJA/ SKRBNIKA

Svojom potpisom odobravam sudjelovanje djeteta u istraživanju u svrhu pisanja istraživačkog diplomskog rada na temu „ Utjecaj klasične glazbe na dječje likovno stvaralaštvo „

Studentica : Petra Matković

Druga godina Diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja , Filozofski fakultet Split

	IME DIJETETA	POTPIS RODITELJA/ SKRBNIKA
1.	DEA ANTONIĆ	[Signature]
2.	MARIO BOTIĆ	[Signature]
3.	MARIJA BOTIĆ	[Signature]
4.	IVA ČUJAC	[Signature]
5.	ANTONIO DELIĆ	[Signature]
6.	ANJE KALAIĆ	[Signature]
7.	BRAJMIH KUDUZ	[Signature]
8.	DUJE ILIĆ	[Signature]
9.	NIKO HARKOVIĆ	[Signature]
10.	NOA MILIĆ	[Signature]
11.	LOJRE MIOLIN	[Signature]
12.	DATRIK ĐOKIĆ	[Signature]
13.	TOJA RADAK	[Signature]
14.	JOŠIP RADIĆ	[Signature]
15.	NOA SARAJEVIĆ	[Signature]
16.	VERONIKA STRIČANEC	[Signature]
17.	IVAN VIŠIĆ	[Signature]
18.	LUKA VUKOPEPA	[Signature]
19.		
20.		
21.		
22.		
23.		
24.		
25.		
26.		

BR. DJEČAKI 14
BR. DJEVOJČICE 6

Kaštela, Lipanj 2023.

Anketa – sviđanje klasične glazbe

		
Sviđa mi se	Niti mi se sviđa, niti mi se ne sviđa	Ne sviđa mi se